

Vogels van de gemeente Groningen

Inleiding

In navolging van de *Lijst van Groningse Vogels* (Bruin B & S de, 1997), die een overzicht geeft van de vogels van de provincie Groningen, is de tijd rijp om alle waarnemingen binnen de gemeente Groningen eens op een rij te zetten. In de gemeente Groningen wonen veel vogelaars en mede hierdoor kan een goed beeld van de avifauna worden gegeven. In het verleden is gebleken dat er veel zeldzame en schaarse vogels in de gemeente zijn gezien en in de literatuur is eigenlijk niet veel bekend over vogels in stedelijke gebieden. Misschien de belangrijkste reden om een overzicht te presenteren is het feit dat uit onderstaande blijkt dat men niet altijd naar de Lauwersmeer hoeft om iets leuks te zien.

De gemeente Groningen is een stedelijk gebied maar toch zijn er genoeg plekken die de moeite van een bezoek waard zijn. De huidige situatie is natuurlijk niet te vergelijken met die van begin vorige eeuw, toen grote delen van de gemeente nog tot de 'wildernis' behoorden. Door de groei van de stad zijn telkens goede vogelplekken verdwenen, maar soms zijn ook weer nieuwe ontstaan. Dit zal ook voor de toekomst gelden. Zo zal over een aantal jaren de wijk Meerstad worden gebouwd. Dit zal ten koste gaan van de omgeving Middelbert, waar het op dit moment goed vogelen is, maar het creëren van de nieuwe wijk zal ook (tijdelijk) weer mooie vogelplekken opleveren. Op dit moment zijn de volgende gebieden binnen de gemeente interessant voor vogels.

Om te beginnen zijn er een aantal loofbossen, zij het vrij gering in omvang: het Sterrebos, Park Groenestein, het Stadspark en het Noorderplantsoen. Buiten deze bossen zijn er een aantal begraafplaatsen. In het zuiden is dat het Esserveld; deze begraafplaats heeft behalve loofbomen ook veel naaldbomen. In het noorden is er de Selwerderhof; de begraafplaats zelf kent een gevarieerde boomgroei met fruit-, loof- en naaldbomen. Misschien nog wel interessanter is het strooiveld en omliggende ruigte; hier vindt men riet en lage wilgen met eromheen populieren gecombineerd met wilgen. Ook andere begraafplaatsen zijn goed om eens te bezoeken, bijvoorbeeld de Katholieke Begraafplaats en de Zuiderbegraafplaats aan de Heereweg. Verder zijn een aantal parken het bezoeken waard, zoals Park Selwerd, Hoogkerk, Oosterpark, Molukkenpark en Park Lewenborg. Vanaf het Sterrebos loopt een min of meer groene long naar het zuiden, via Groenestein en het Esserveld.

Deze groene long vormt de noordrand van de verspreiding van een aantal pleistocene soorten.

Naast bos is er ook veel water binnen de gemeente. Allereerst zijn dit de grachten. Tot 1996 stroomde het koelwater van de Hunzencentrale door de grachten waardoor deze ook in de winter vrijwel altijd open waren.

Aansluitend op de grachten is er het Eemskanaal; het zoutgehalte in dit kanaal is vrij hoog waardoor het ook zelden bevriest. Plas Middelbert ligt vlak bij het Eemskanaal. Deze plas is eveneens vrij zout en erg diep. Ook deze plas bevriest niet snel. Andere plassen die het bezoeken waard zijn: Piccardthofplas, plas Hunzencentrale, plassen Kardingse, plas Engelbert en het Hoornse Meer.

Een geval apart zijn de drie vloeiveldcomplexen bij Hoogkerk. Deze zijn niet vrij toegankelijk. Gelukkig is een deel van de vloeivelden van de Suikerunie vanaf de Johan van Zwedenlaan goed te bekijken. Andere vogelrijke gebiedjes zijn de (voormalige) opspuiterreinen. Deze bevinden zich bijvoorbeeld langs het Eemskanaal, bij het KVI (Van Starckenborghkanaal), bij de Westpoort (Hoogkerk) en langs het Aduarderdiep.

Soms vindt ook natuurontwikkeling plaats binnen de gemeente. Voorbeelden hiervan zijn Noorddijk met plasjes, riet en ruigtebegroeiing en het natuurontwikkelingsgebied bij Noorderhogebrug. Ten westen en noorden van de stad zelf zijn weilanden en ten oosten is gemengde landbouw met populierenaanplant. Nogmaals, deze opsomming is een momentopname. De stad is een dynamisch geheel, er zullen gebieden verdwijnen, maar ook weer nieuwe ontstaan.

De grens van de gemeente Groningen

Als uitgangspunt voor de lijst zijn de huidige gemeentegrenzen genomen. In het verleden liepen de grenzen anders dan vandaag. Zo hoorden Ruischerbrug en Noorddijk vroeger niet bij de gemeente. Hetzelfde geldt voor Helpman, Hoogkerk en Piccardthof. Een heel klein deel van het Paterswoldsemeer hoort tot de gemeente Groningen. Omdat vaak niet te achterhalen was of een waarneming binnen of buiten de gemeente is gedaan is ervoor gekozen om dit niet in onderstaand overzicht mee te nemen.

Voor de omvang en begrenzing wordt verwezen naar *De ANWB Topografische Atlas, 2002*. Deze kaart is de meest recente, waar ook de laatste grenscorrecties op staan aangegeven.

De grenzen van de gemeente lopen als volgt: in het noordwesten ligt de grens bij de sluis bij het Van Starckenborghkanaal, net ten noordwesten van het KVI-opspuiterrein. Deze loopt vervolgens via Harsens en de Koningslaagte naar Zuidwolde. Vervolgens loopt de grens via Oosterhuizen naar de Zuidwending en loopt dan net ten oosten van Ruischerbrug. Vanaf daar is de Borgsloot de grens. Bij de viaduct over de A7 buigt de grens naar zuidwest naar Roodehaan en loopt tot Waterhuizen om het bosje naar de

spoorplitsing. Vervolgens loopt de grens langs de zuidkant van het spoor terug naar de bebouwing tot waar het spoor Nieuweschans en Assen zich splitst. Dan loopt de grens verder via Klein Martijn en het Esserveld langs de weg naar de A28 om het eilandje met de mast heen via de Hoornse Dijk en het schiereilandje in het Paterswoldse Meer langs de rand van het water tot aan de knik in de Veenweg. Vervolgens loopt de grens via de Ter Borchlaan naar de A7. Bij het fietstunneltje buigt de grens naar de noordkant van Peizermade en dan door het omgelegde Eelderdiep naar het Koningsdiep. Bij de A7 buigt de grens af van het Koningsdiep naar het westen net noorden van de A7 tot aan de Poffert. Daar is de Zuidwending de grens en die loopt pal noord tot aan Nieuweklap. Ten slotte loopt de grens ten noorden van de weg naar Leeuwarden schuin naar de sluis bij het Van Starckenborghkanaal.

De informatie komt in hoofdzaak uit een aantal bronnen: *Lijst van Groningse Vogels* (Bruin B & S de, 1997), *Vogels van Groningen* (Boekema et al, 1983), *Broedvogelmonitoring stad Groningen 1993-2000* (Modderman et al, 2001), de waarnemingenrubriek uit *De Grauwe Gors 1980-2005*, de *Limosa*-overzichten zeldzame en schaarse soorten en ten slotte de waarnemingen- en rin-grubriek op de website van de Vereniging Avifauna Groningen avifaunagroningen.nl en van de trektelsite www.trektellen.nl.

Omdat genoemde bronnen niet specifiek gericht zijn op de gemeente, is een aantal doorgewinterde gemeentevogelaars gevraagd om hun dossiers nog eens door te spitten op trefwoord 'gemeente'. Deze personen zijn: Theo Bakker, Harrie Blijleven, Egbert Boekema, Egge Boerma, Bert de Bruin, Anne van Dijk, Ronald Nuiver, Erik van Ommen, Rien Romijn en Harm-Jan Wight. Extra informatie werd verschaft door Han de Boer en Lieuwe van Welie. Verder geldt dat zeldzame vogels alleen zijn opgenomen indien ze aanvaard zijn door de CDNA, de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna, de officiële commissie die is ingesteld door de Stichting Dutch Birding om te beoordelen of een vogel al dan niet als wild mag worden opgenomen op de Nederlandse lijst.

Onderstaande lijst is bijgewerkt tot ongeveer 1 december 2005.

Verklaring der tekens

ZZZ		1 x vastgesteld
ZZ	zeer zeldzaam	2-3 x vastgesteld
Z	zeldzaam	3-9 x vastgesteld
S/s	schaars	niet jaarlijks
O/o	onregelmatig	zeker niet jaarlijks
a	algemeen	
D	jaarlijkse doortrekker	
J	jaarvogel	
W	wintergast	
B	jaarlijkse broedvogel	
vB	voormalige broedvogel	
ad	adult (volwassen)	
bv	bijvoorbeeld	
eo	en omgeving	
ex.	exemplaar of exemplaren	
juv	juveniel (jonge vogel)	
kj	kalenderjaar (een tweede kj is het jaar daarvoor uit het ei gekomen)	
ong	ongeringd	
sp.	'species': soort	
ssp.	'subspecies': ondersoort	
tp	ter plaatse	
ts	tussen	
ov	overvliegend	
♪	zingende vogel (meestal een mannetje)	

Windstreken

N	Noord of vliegend naar Noord
O	Oost of vliegend naar Oost
Z	Zuid of vliegend naar Zuid
W	West of vliegend naar West

Verklarende woordenlijst

4

juveniel - jonge vogel (nog niet in volwassen verenkleed)

adult - volwassen vogel

Soepgans - in het wild levende gans die afstamt van tamme vogels (bijvoorbeeld in de weilanden rond de plasjes van Glimmermade)

trektelpost - plaatst waar regelmatig vogeltrek wordt geteld (vaak gewoon een tuin of een stuk dijk)

twitchbaar geval - een vogel die goed kan worden bekeken (vaak een exemplaar dat meerdere dagen op dezelfde plek aanwezig is)

Soortenlijst

Knobbelzwaan

Cygnus olor

B, J, D, W

Er broeden ongeveer 30 tot 50 paren in de gemeente, deels in stadsvijvers. Zwaartepunt is het gebied ten zuidwesten van Dorkwerd, Leegkerk en de Koningslaagte.

Tot 1996, toen de Hunzecentrale sloot, waren Knobbelzwanen vaak in de stadsgrachten te zien.

Deze kwamen voor een deel uit Oost-Europa.

In de gemeente zijn ook regelmatig Knobbelzwanen geringd en zodoende bestaat een goede kans op exemplaren met een halsband.

Grotere groepen:

4 nov 1992 50 ex. ts Paddepoel en Harsens

28 mrt 2005 60 ex. Noorderhogebrug

23 apr 2005 92 ex. Noorderhogebrug

Kleine Zwaan

Cygnus bewickii

D, W

Tijdens het winterhalfjaar regelmatig overvliegend, in grotere aantallen dan Wilde Zwaan, zoals 200 exemplaren naar oost over Hoogkerk op 9 feb 2003.

Op diverse plaatsen pleisterende groepjes. De beste plek in de gemeente is plas Middelbert.

Soms grotere groep tp:

27 feb 1985 85 ex. weilanden Kardingse

10-20 feb 2003 50 ex. (met Wilde Zwanen) weiland oost van Stainkoeln

Wilde Zwaan

Cygnus cygnus

D, W

Tijdens winterhalfjaar regelmatig overvliegend. Groepen tot 30 exemplaren op plas Middelbert tijdens vorst.

Wilde Zwaan

Sneeuwgans *Anser caerulescens ssp.* Z

7 dec 1985 1 ex. N Grote Markt ts grote groep Grauwe Ganzen
21 dec 1986 2 ex. Groningen
26 jan 1992 1 ex. ov Hoornse Meer (wijk) ts 150 Kolganzen
8 feb 1995 1 ex. ov Hoornse Meer (wijk) ts Kolganzen

Taigarietgans *Anser f. fabalis* sD

Soms enkele exemplaren pleisterend, bijvoorbeeld:

11 jan 2003 5 ex. Eelderdiep; slaappleats Piccardthofplas
14-21 feb 2003 32-49 ex. Piccardthofplas eo
20-22 feb 2005 300 ex. Roodehaan

Toendrarietgans *Anser serrirostris rossicus* aD,W

Soms pleisterende groepen, bijvoorbeeld 22 dec 2002, 300 ex. ten zuiden van A7 ten oosten van Eelderdiep. Een aantal exemplaren uit deze groep vertoonde kenmerken van het oostelijke type *serrirostris*. Op 26 jan 2003 bevond zich hier 1 *serrisostris*-type. De vorm die algemeen is in Nederland is de vorm *rossicus*. Deze groep is ook binnen de gemeente gezien en sliep op de Piccardthofplas. Verder soms groepen bij Roodehaan, bijvoorbeeld op 20 feb 2005 toen zich daar zo'n 2.500 ex. bevonden.

Kleine Rietgans *Anser brachyrhynchus* D,W

Soms ook pleisterende exemplaren, bijvoorbeeld:
22 okt 1985 60 ex. weiland Euvelgunne
27 dec 1993 3 ex. W van Hoogkerk
21 feb 2005 4 ex. Roodehaan

Grauwe Gans *Anser anser ssp.* zB, J, D, W

Behalve de westelijke vorm wordt 's winters ook wel de oostelijke vorm aangetroffen.

In de jaren negentig pleisterden regelmatig exemplaren van de oostelijke vorm bij Middelbert.

In het voorjaar en zomer van 2005 waren er twee paren aanwezig op de vloeivelden; een van de twee broedde met succes.

Kolganzen *Anser a. albifrons* D,W

Pleisterende beesten zitten voornamelijk aan de west- en oostkant van de stad, tot enkele duizenden. Sporadisch overzomert een exemplaar, vaak tussen tamme ganzen zoals in 2004 bij de vloeivelden.

Dwerggans *Anser erythropus* ZZ

16 okt 2002 1 ex. (op)vliegend boven Piccardthof; tp W van Ter Borchlaan
20-22 feb 2005 1 ex. ad ong Roodehaan
28 okt 2005 2 ex. ad laag ZO

Grote Canadese Gans*Branta c. canadensis*

J, D

Op grond van ringmeldingen is gebleken dat Grote Canadese Gans op eigen kracht Europa kan bereiken. De meeste waarnemingen van Grote Canadese Ganzen zijn van ontsnapte exemplaren, maar het is niet zeker dat dit voor alle waarnemingen geldt.

Brandgans*Branta leucopsis*

zB, D, W, J

Regelmatig pleisterend aan de westkant van de stad tussen Kolganzen. Bij invallende vorst is er soms gestuwde trek:

4 jan 2003

800 ex. ZW over westen van stad

De laatste jaren overzomereren ook enkele Brandganzen binnen de gemeente. Ze sluiten zich aan bij Grote Canadese Ganzen of bij de 'Soepganzen'. In 2004 werd voor het eerst een broedgeval vastgesteld op de vloeivelden; het nest werd echter door graafwerkzaamheden vernield. In 2005 waren hier drie paren aanwezig, waarvan twee met jongen (2 en 3 jongen).

Roodhalsgans*Branta ruficollis*

ZZ

9 sep 1991

1 ex. vloeivelden Groningen

20 dec 2001-1 jan 2002

1 ex. weilanden De Held + vloeivelden Hoogkerk

2 nov 2002

1 ex. ts Kolganzen, De Poffert/Vierverlaten

Men kan vraagtekens zetten bij de herkomst van de eerste twee gevallen.

Rotgans*Branta bernicla*

O

Rotganzen vliegen vanaf de broedgebieden in een rechte lijn naar de overwinteringsgebieden. Ook terug volgen ze die rechte lijn. Dit verklaart de groepen die in het najaar 's nachts boven de stad worden gehoord en ook de groepen die in april over de stad vliegen. Er zijn in totaal een twintigtal waarnemingen.

Casarca*Tadorna ferruginea*

Z

5 apr 1969

3 ex. Damsterdiep en plas Hunzecentrale

29 apr 1976

2 ex. vloeivelden Groningen

23 jan 1989

1 ex. plas Middelbert

26-27 feb 1994

1 ex. Piccardthofplas

17 mei 1997

1 ex. plas Oude Held

16 aug-30 okt 1998

1 ex. plas Ruskenveen + vloeivelden

16 okt 2002

1 ex. ♂(op)vliegend Piccardthof

Bergeend*Tadorna tadorna*

B, D, W

De grootste aantallen broedvogels zijn te vinden op de diverse vloeivelden aan de westkant van de gemeente. In het voorjaar zitten hier groepen van 100 tot 300 vogels. Op de drie vloeivelden broeden ongeveer 15-25 paren. In 2002 zaten op de vloeivelden van de Suikerunie zeker 50 niet-vliegvlugge juvenielen. Bergeenden broeden niet alleen aan de rand van de gemeente, maar soms ook in het centrum, zoals in 2004 toen een paar met succes broedde bij

het Verbindingskanaal.

Krooneend

Netta rufina

S

De Krooneend lijkt in de gemeente toe te nemen. Enkele waarnemingen van de laatste jaren:

zomer en najaar 2001	1 ♀ vloeivelden
voorjaar 2002	1 ♀ vloeivelden
23 juli-2 aug 2003	1 ♀ vloeivelden
11 apr 2004	1 ♀ vloeivelden
14 en 16 mrt 2005	2 ex. ♂ ♀ Oostersluis en De Held

De Grauwe Geirs 2005-4

Tafeleend

Aythya ferina

sB, J, D, W

Broedt soms op de vloeivelden van Groningen. In 2002 en 2004 3 paren en in 2005 maar liefst 5 paren met jongen. Grote groepen:

2 mrt 1986	>320 ex. Woonschepenhaven en omgeving
6 feb 1991	>500 ex. kanalen stad

Witoogeend

Aythya nyroca

vB, O

In de jaren vijftig treft Rien Romijn een paartje Witoogeenden aan op een plas in het gebied De Driesporen, in het zuidoosten van de gemeente. Het broeden van deze soort in het beschreven landschap in de jaren vijftig is zeer aannemelijk. Overige waarnemingen:

16 okt-14 mrt 1968	1 ex. ♀ vijver naast Hunzencentrale
25 apr 1975	1 ex. ♂ vloeivelden Groningen
17 mrt-3 apr 1977	1 ex. ♀ Stadspark
31 mrt 1979	1 ex. ♂ Hoogkerk
27 feb 1982	1 ex. ♀ vloeivelden Groningen
22 feb 1985	1 ex. Winschoterdiep
21 sep 1991	1 ex. ♂ opsputdepot Eemskanaal
15-16 dec 1991	1 ex. ♂ plas Middelbert

29 mrt 2004

1 ex. ♂ visplas Kardingse

De meeste waarnemingen zijn gedaan in de late winter en het vroege voorjaar.

Kuifeend

Aythya fuligula

B, D, W

Op 1 jan 1996 is de energiecentrale in de stad Groningen dichtgegaan. Als gevolg hiervan bevriezen de kanalen nu bij vorst omdat er geen warm koelwater meer doorheen stroomt. De aantallen duikeenden in de grachten zijn dan ook fors gedaald. Grote groepen:

7 jan 1993 > 600 ex. plas Middelbert,
6 feb 1991 >850 kanalen stad
21 feb 1994 1.000 ex. kanalen stad
30 dec 2004 600 ex. plas Middelbert

Op de drie vloeivelden broeden jaarlijks ongeveer 10-20 paren Kuifeenden. Het totaal aan broedparen voor de gemeente wordt geschat op 30-40.

Topper

Aythya marila

D, W

De meeste exemplaren worden gezien bij strenge vorst. Na de sluiting van de energiecentrale is de gemeente een minder goed toevluchtsoord geworden voor watervogels, maar het Eemskanaal en de plas Middelbert (beide vrij zout) zijn nog altijd goede plekken. Grote groep:

7 feb 1991 13 ex. grachten Groningen

Toppereenden worden ook wel in de zomer gezien, zoals op 24 juni 1979 toen een paartje op de vloeivelden zat.

Kleine Toppereend

Aythya affinis

ZZZ

De Kleine Topper is een Amerikaanse eendensoort. De waarneming uit de gemeente was het vierde exemplaar voor Nederland.

24-27 mei 2002 1 ex. ♂ vloeivelden Groningen

Eider

Somateria m. mollissima

Z

Eiders zijn eenden van de zee en in het binnenland zeldzaam:

24 apr 1975 1 ex. ♀ vloeivelden Groningen
1 sep 1980 50 ex. W stad Groningen
4 jul 1993 1 ex. tweede kj ♂ vloeivelden Groningen
4 apr 1999 1 ex. ad ♂ plas Ruskenveen

Zwarte Zee-eend

Melanitta nigra

Z

9

feb 1956 1 ex. grachten Groningen
11 jan 1973 1 ex. ♀ plas Piccardthof
11 mei 1988 1 ex. plas Engelbert
27 apr 1990 1 ex. ♀ plas Middelbert
27 mrt 1999 1 ex. vloeivelden Groningen

Grote Zee-eend

Melanitta fusca

ZZ

feb 1956 1 ex. ♀ grachten Groningen
20 jan-18 feb 2004 1 ex. ♀ Piccardthofplas

Ijseend*Clangula hyemalis*

Z

mrt/apr 1986

1 ex. oostkant stad

22 mrt-14 apr 1990

1 ex. plas Hunzencentrale

31 jan 2000

1 ex. ♀ plas Kardingse

8 dec 2001

1 ex. ♀ Winschoterdiep Vagron

Nonnetje*Mergullus albellus*

D,W

Goede plekken zijn de plas Middelbert en Piccardthofplas. Het gaat in de gemeente hoogstens om enkele tientallen exemplaren. Bij zeer strenge vorst nemen de aantallen toe op de watertjes die nog open zijn, tot in kleine parkjes toe.

Grootste groep:

7 jan 1979

12 ex. Winschoterdiep

Brilduiker*Bucephala c. clangula*

D,W

Het meest te zien in de winter maar soms zijn er overzomerende, meestal onvolwassen, exemplaren. Goede plekken in de winter zijn de plas Middelbert en de Piccardthofplas.

Grote Zaagbek*Mergus m. merganser*

D,W

De vijvers van het Stadspark zijn goede plekken om 's winters Grote Zaagbekken te zien. Bij vorst is er soms gestuwde trek.

Middelste Zaagbek*Mergus serrator*

Z

feb 1956

1 ex. grachten Groningen

winter 1979

max. 3 ex. stad Groningen; diverse locaties

22 mrt 1983

1 ex. Euvelgunne

nov 1997

1 ex. Beijum

5 apr 1998

1 ex. ♀ Piccardthofplas

15 dec 1998

1 ex. O Hoogkerk

17 nov 1999

1 ex. Paddepoel

Krakeend*Anas s. strepera*

B, D, W

Broedt nog niet zo lang in de gemeente; de toenemende trend is parallel aan de landelijke. Op de vloeivelden van de Suikerunie broeden jaarlijks 5 paren. Verder broedt de soort bij Noordehogebrug en De Held. Het totaal voor de gemeente zal tegen de 10 broedparen lopen. De Krakeend is in de winter schaars.

10

Smient*Anas penelope*

D,W, sj

Soms zitten aantallen van enkele duizenden op de plas Middelbert, de plas Piccardthof of de vloeivelden. Bijna ieder jaar wordt overzomerd op de vloeivelden; een zeker broedgeval heeft dit nog niet opgeleverd.

Amerikaanse Smient *Anas americana* ZZZ

5 dec 2003 1 ex. ovloevelden Groningen
Sinds de Johan van Zweedenlaan (noord-zuidroute) gered is, is een deel van de vloevelden vanaf de openbare weg te bekijken en zodoende kon deze Amerikaanse vogelsoort worden ontdekt.

Slobeend *Anas clypeata* B, D, W

Broedt nog steeds in de gemeente, maar de aantallen zijn sterk afgenomen door ingekrompen biotoop. In 2004 broedden rond Hoogkerk nog 2-4 paren. Buiten de broedtijd zijn soms enkele honderden te vinden op de vloevelden.

Wilde Eend *Anas p. platyrhynchos* aj, aB, D, W

Waar water is zijn Wilde Eenden. Veel eenden in de stadsvijvers zijn echter nauwelijks wild te noemen maar sommige wel. Zo werd in het Stadspark op 23 dec 1996 een mannetje Wilde Eend afgelezen door Klaas van Dijk. Deze vogel was op 26 nov 1996 geringd in de eendenkooi op Schiermonnikoog. In dezelfde eendenkooi werd ook een vrouwtje geringd. Deze werd op 23 dec 1996 afgelezen in het Stadspark en een maand later (op 26 jan 1997) weer.
Vóór 1996 namen in de stad de aantallen Wilde Eenden bij strenge vorst toe. Gemiddeld werden er zo'n 4.000 geteld per strenge winter (Grauwe Gors 24, nr 4). De Modderman komt tot ruim 150 broedparen.

Pijlstaart *Anas a. acuta* D, sW

De meeste exemplaren worden gezien in maart en begin april. Het aantal komt zelden boven de tien uit. Slechts af en toe zitter er meer exemplaren:
13 okt 2003 50 ex. ov trektelpost Beijum

Zomertaling *Anas querquedula* B, D

De soort was in de eerste helft van de vorige eeuw een algemene broedvogel en broedde tot voor kort nog bij De Held en in de weilanden bij het Reitdiep. In 2004 en 2005 broedde de soort waarschijnlijk op een opspuitterrein ten westen van Hoogkerk. Voor en na het broedseizoen worden regelmatig exemplaren gezien, bijvoorbeeld op de vloevelden van Groningen.

Late waarneming:

24 sep 2003 1 ex. juv vloevelden Groningen

Wintertaling *Anas c. crecca* zB, D, W

De Wintertaling heeft tot in de jaren tachtig gebroed in de weidegebieden aan de westkant van de stad. Nog steeds zijn hier mogelijke broedgevallen. De aantallen in de winter zijn vrij klein, meestal enkele tientallen exemplaren.

Grootste groep:

18 sep 1969 170 ex. vloevelden Groningen

Korhoen *Tetrao t. tetrix* vB, vJ

De soort wordt in 1828 in de 'Schoolmeesterrapporten' gemeld bij Middelbert. Verder kwam de

soort begin twintigste eeuw nog voor aan de noordkant van het Paterswoldse Meer en bij de Harensche Wildernis; het ligt dus voor de hand dat de soort in de negentiende eeuw ook voorkwam bij de Piccardthof, Corpus den Hoorn en dergelijke terreinen.

Patrijs *Perdix p. perdix* vB?, oJ?

Broedde voorheen op veel plaatsen direct om de stad, maar is bijna overal verdwenen. Noorddijk is nu de beste plek. Broedde voorheen op KVI (tot en met de jaren negentig), Bangeweer, De Held et cetera.

Kwartel *Coturnix c. coturnix* sB, D

De Kwartel is gemakkelijk te horen maar bijna niet te zien. Deze soort heeft gebroed aan de noordkant van de gemeente. Zo werden in juni 1981 roepende exemplaren gehoord bij Beijum en op 11 juli 1983 werden 10 ex. bij Ruischerbrug en 4 ex. bij Zuidwolde gehoord. Overtrekkende Kwartels worden regelmatig vastgesteld. In 1994 en 1995 werden roepende beesten tot diep in juni gehoord.

Roodkeelduiker *Gavia stellata* Z

In de vlucht zijn de Roodkeelduiker en de Parelduiker niet altijd goed te onderscheiden en daarom zijn de volgende twee meldingen onzeker:

22 dec 1978 6 ex. W Roodkeel/Parelduiker Hoogkerk

21 nov 2002 1 ex. N Roodkeel/Parelduiker Peizerweg

Zekere meldingen:

25 apr 1978 1 ex. eerste kj vloeivelden Groningen

7 apr 1984 1 ex. Hoornse Meer (met olie)

22 dec 1985 1 ex. ZW Vierverlaten

16 feb 1987 1 ex. O Koningsdiep

23 mrt 1989 1 ex. Van Starckenborghkanaal

9 jan 2001 1 ex. W Hoogkerk

Parelduiker *Gavia a. arctica* ZZ

12 dec 1993-1 jan 1994 1 ex. eerste kj plas Kardingse

21 feb 2002 1 ex. plas Hunzencentrale

Dodaars *Tachybaptus r. ruficollis* B, D, W

De Dodaars broedde vroeger incidenteel in de gemeente maar tegenwoordig zijn er elk jaar broedgevallen, onder andere in het Stadspark. In de winter soms groepen van meer dan tien.

Kuifduiker *Podiceps a. auritus* O

De vijf meest recente waarnemingen:

14-17 apr 1996 1 ex. plas Middelbert

27 okt-3 nov 1997 1 ex. Hoornse Dijk

7 nov 2000 1 ex. Piccardthofplas

29 okt 2002 1 ex. Piccardthofplas

9-11 apr 2005 1 ex. plas tegenover Jeugdgevangenis 't Poortje

Geoorde Fuut*Podiceps n. nigricollis*

B, D, sW

Broedt jaarlijks op de vloeivelden van Groningen en soms ook op de vloeivelden van Hoogkerk. In voor- en najaar zijn er waarnemingen op allerlei plassen in de gemeente. Het voorkomen was in het verleden geheel anders: 'De Geoorde Fuut heeft waarschijnlijk eenmaal gebroed en wel in 1935 op het Zuidlaardermeer.' (Boekema et al 1986.) Tot 1954 waren er in de hele provincie Groningen slechts twee waarnemingen.

In 2003 zaten alleen op de vloeivelden van Groningen al vijf broedparen, waarvan vier succesvol waren. In 2004 waren er zeven broedparen met elf grootgebrachte jongen en in 2005 broedden nog meer paren, maar het aantal opgegroeide jongen was nauwelijks hoger dan in 2005. Hoogste aantal:

5 juni 2005 36 ex. ad vloeivelden Suikerunie

Roodhalsfuut*Podiceps g. grisegena*

O

De meest recente waarnemingen:

8 okt 1995 1 ex. plas Middelbert
 6-12 nov 1997 2 ex. plas Kardinge
 29 jan 2002 1 ex. plas Kardinge
 1-8 nov 2002 1 ex. Noorddijk
 11-20 sep 2005 5 ex. max (2 ad, 3 juv) Piccardthofplas

De mogelijkheid bestaat dat de vogels van 2005 in de Piccardthofplas hebben gebroed.

Fuut*Podiceps c. cristatus*

B, D, W

De Fuut was begin vorige eeuw nog zeldzaam in de stad. Tijdens de strenge februarivorst van 1956 zwommen enkele exemplaren in de grachten van Groningen: een bijzonderheid! Op dit moment broeden ongeveer 30-50 paren in de gemeente.

Aalscholver*Phalacrocorax carbo sinensis*

J, aD, W

De soort broedt net ten noorden van de gemeente (kolonie Veldzicht). Het hele jaar door zijn Aalscholvers in de gemeente te vinden. Redelijk veel Aalscholvers zijn geringd en het is leuk hier eens op te letten. Op deze manier kan ook worden achterhaald of de Atlantische Aalscholver (*P. c. carbo*) in de gemeente voorkomt.

Kuifaalscholver*Phalacrocorax a. aristotelis*

ZZZ

Van deze soort, die broedt op rotsige kusten en die sterk aan zee is gebonden, is één waarneming bekend. Het zoute Reitdiep-getijdengebied strekte zich destijds uit tot aan Groningen. De vogels is toen waarschijnlijk geschoten.

10 nov 1903 1 ex. Reitdiep, jong ♂

Roerdomp*Botaurus s. stellaris*

vB, D, W

De soort broedde in de negentiende eeuw en begin vorige eeuw (?) bij Euvelgunne. Iedere winter worden enkele exemplaren bij de stad gezien. Er is een ringmelding: een exemplaar, geringd in het Ilperveld (Noord-Holland) op 22 mei 1961, werd op 16 sep 1961 gevon-

den in de gemeente Groningen.

Kwak	<i>Nycticorax n. nycticorax</i>	ZZ
8 jun 1990	1 ex. ov stad Groningen	
2-4 jul 1995	1 ex. tweede kj ♂ Selwerderhof	
11 aug 2004	1 ex. ZW Hoogkerk	
Ralreiger	<i>Ardeola ralloides</i>	ZZZ
26 juni 2002	1 ex. park Lewenberg	
Koereiger	<i>Bubulcus i. ibis</i>	ZZ
sept/okt 1983	1 ex. Hoogkerk	
10 sep 1994	1 ex. Hoogkerk	
Kleine Zilverreiger	<i>Egretta g. garzetta</i>	ZZ
3 okt 1983	1 ex. Noorddijk	
8 mei 1998	2 ex. ov Vinkhuizen	
10 jul 2005	1 ex. NW Hoogkerk	
18 aug 2005	1 ex. Piccardthof	
Grote Zilverreiger	<i>Casmerodius a. albus</i>	O

De Grote Zilverreiger neemt landelijk sterk toe (bijvoorbeeld in de Lauwersmeer) en ook in de gemeente wordt de soort steeds vaker waargenomen. De vijf meest recente waarnemingen:

11 en 15 apr 2004	1 ex. ov vloeivelden	
12 jun 2004	1 ex. ov Stadspark	
15 jul 2005	2 ex. ZO Beijum	
17 aug 2005		1 ex. ov vloeivelden
15 sep 2005		1 ex. O Beijum
24 dec 2005		1 ex. ov Beijum

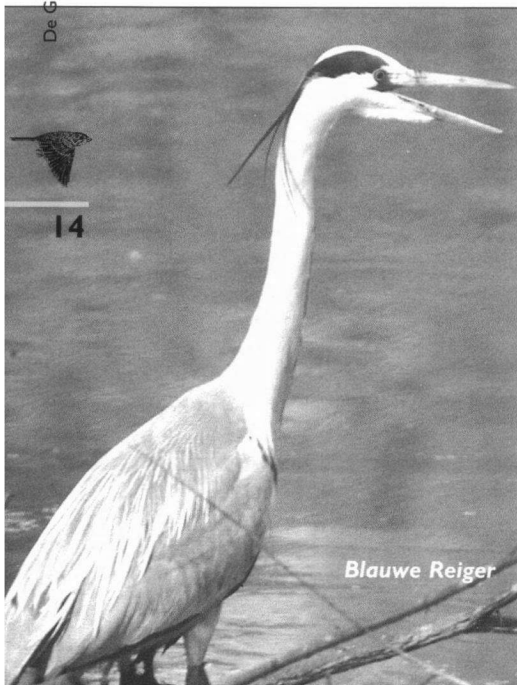
Blauwe Reiger *Ardea c. cinerea* a), B, D, W

Er zijn broedkolonies in het Sterrebos, Park Groenestein en in de Selwerderhof, in totaal zo'n 130 broedparen.

Purperreiger *Ardea p. purpurea* D

Wordt vrijwel jaarlijks overtrekkend gezien, vooral in de nazomer. Soms ook ter plaatse:

4-6 apr 1977	1 ex. Stadspark Groningen
okt 1982	1 ex. Hoogkerk
12 aug 2002	1 ex. juv Beijum
6 juni 2005	1 ex. Noorddijk

Zwarte Ooievaar*Ciconia nigra*

D

De soort wordt de laatste 15 jaar jaarlijks overvliegend gezien.

Soms in grotere groepen, bijvoorbeeld:

29 aug 1983 16 ex. ov Euvelgunne

Soms ook pleisterend, bijvoorbeeld:

3-19 sep 2000 1 ex. juv. Noorddijk

Ooievaar*Ciconia c. ciconia*

vB, D

De Ooievaar was eeuwenlang broedvogel van de gemeente Groningen. Zo broedden in de zestiende eeuw Ooievaars op het raadhuis van Groningen en scharrelden in de zeventiende eeuw Ooievaars op de Vismarkt rond. In 1926 bevond zich nog een nest bij Roodehaan.

Na het reïntroductieproject, dat enkele jaren geleden afliep, zijn de aantallen weer toegenomen.

De soort wordt tijdens de trek regelmatig overvliegend gezien. In de zomermaanden zijn in de gemeente ook broedvogels van nesten buiten de gemeente aanwezig.

Soms grotere aantallen:

9 jul 1994 23 ex. ov Groningen Zuid

6 aug 1999 39 ex. tp rand Ruskenveen, Hoogkerk

In lijn met de opwaartse spiraal van het aantal broedvogels ligt het voor de hand dat de soort ook weer binnen de gemeente gaat broeden. Een mooie plek is het ooievaarsnest bij de Poffert, net binnen de gemeente.

Late waarneming:

7 okt 2004 4 ex. ijsbaan Hoogkerk

Zwarte Ibis*Plegadis f. falcinellus*

Z

okt 1982 1 ex. Hoogkerk

8 mei 2000 1 ex. ov Zernike

19 sep 2004 1 ex. ZW Helpman

27 mei 2005 1 ex. NW Korrewegwijk

Lepelaar*Platalea l. leucorodia*

D

Omdat de aantallen van deze soort in Nederland na het landelijke beschermingsplan weer groter geworden zijn, nemen de waarnemingen in de gemeente toe. Regelmatig worden overvliegende exemplaren gezien. Tevens nemen de waarnemingen van pleisterende beesten toe en de

beste plek is de noordwestkant van de gemeente. In 2003 werd bij Paddepoel een geringd exemplaar afgelezen; deze was tien jaar eerder op Terschelling geringd als jong.

Wespendief *Pernis apivorus* D

De beste tijden voor de Wespendief zijn half mei tot ongeveer half juni en de eerste helft van augustus. In deze periodes zijn ook overtrekkende groepen Wespendieven mogelijk. Tijdens de influx in het voorjaar van 1992 werden boven de stad veel exemplaren gezien. In totaal vlogen toen 280 exemplaren in de tweede helft van mei en begin juni over de stad. De grootste groepen vlogen over op 16 mei, 24 exemplaren NO, en op 28 mei, 28 exemplaren O (Grauwe Gors 22, nr 1). Ook op andere dagen met goede wind kunnen dergelijke groepen worden gezien:

26 mei 1971 27 ex. ov Groningen

Zwarte Wouw *Milvus m. migrans* D

De Zwarte Wouw wordt voornamelijk overvliegend gezien tussen maart en september.

Rode Wouw *Milvus m. milvus* D

De beste tijd voor Rode Wouw is van maart tot en met mei.

Zeearend *Haliaeetus albicilla* Z

11 mrt 1977	1 ex. NO stad Groningen	
21 okt 1985	1 ex. juv Groningen	
20 jan 1986	1 ex. NO stad Groningen	
2 mrt 1999	1 ex. ov Paddepoel	
16 okt 1999	1 ex. juv ov Lewenborg	
najaar/winter 2001-2002	1 ex. zuidwestkant stad	
	24 jun 2002	1 ex. ov Overwinningplein

Torenvalk

Vale Gier *Gyps fulvus* ZZZ

1 jun 2002 15/16 ex. NNW Oranjestraat, Selwerd, Vinkhuizen, Paddepoel

Bruine Kiekendief *Circus a. aeruginosus* B, D

Broedt bij de Selwerderhof, langs het Eemskanaal en bij Noorddijk.

Blaauwe Kiekendief *Circus c. cyaneus* D,W

In het winterhalfjaar worden regelmatig pleisterende exemplaren gezien bij Noorddijk en Middelbert. Op trek is de soort binnen de gemeente vrij zeldzaam. Langs trekpost Beijum vlogen tussen september en eind november 2004 6 exemplaren, waarvan 5 in november. Topdag was 7 november; 3 vogels vlogen toen langs. Gedurende deze maanden werd 88 uur geteld.

Grauwe Kiekendief *Circus pygargus* D

De soort wordt ieder jaar gezien; de meeste exemplaren in mei.

Havik *Accipiter g. gentilis* B, J, D, W

De Havik was in Nederland bijna uitgestorven maar is de laatste 20 jaar weer fors in aantal toegenomen. Hierdoor stijgt het aantal waarnemingen en komt de soort binnen de gemeente tot broeden.

Sperwer *Accipiter n. nisus* B, J, D, W

Een op 19 juni 1993 bij Ruischerbrug als nestjong geringde vogel vloog zich op 21 mrt 2002 dood tegen een raam in Haren. In september tot en met november 2003 vlogen 35 exemplaren langs trektelpost Beijum. De meeste exemplaren in oktober (n=25), met als topdag 12 oktober (n=11).

Buizerd *Buteo b. buteo* B, J, D, W

Evenals de Havik is de Buizerd sterk in aantal toegenomen. De soort broedt sinds een aantal jaren binnen de gemeente. Hoogste aantal:

26 sep 2004 83 ex. ov Beijum

Ruigpootbuizerd *Buteo l. lagopus* D, W

In het winterhalfjaar pleisteren regelmatig exemplaren bij Noorddijk en Middelbert.

Late waarneming:

20 mei 2002 1 ad. NO over Hoogkerk.

Visarend *Pandion h. haliaetus* D

De Visarend wordt ieder jaar gezien, zowel in voor- als najaar.

Torenvalk *Falco t. tinnunculus* B, J, D, W

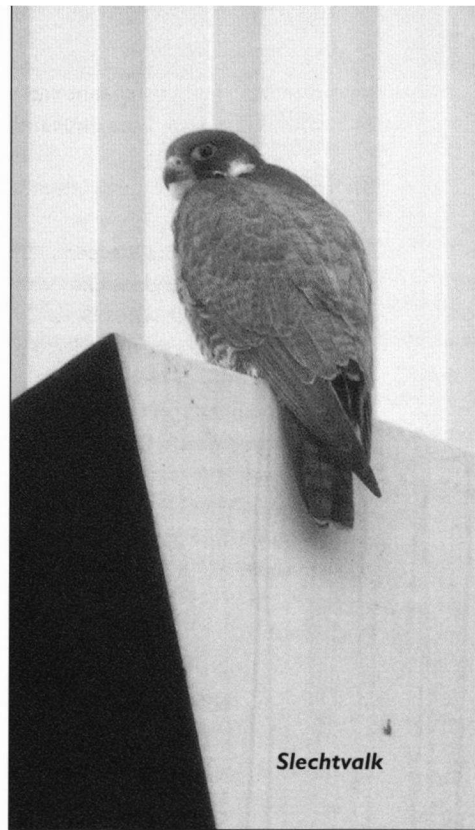
Broedt nabij de boomkwekerijen bij Middel- en Engelbert en op enkele industrieterreinen.

Roodpootvalk *Falco vespertinus* D

Vrijwel ieder jaar waargenomen, maar tijdens invasies of bij oostelijke winden soms verschillende exemplaren binnen de gemeente.

Smelleken *Falco columbarius ssp.* D, W

De soort is een jaarlijkse doortrekker met de meeste exemplaren in april en begin mei en

Slechtvalk

van september tot november. Ook 's winters worden regelmatig Smellekens gezien. Waarschijnlijk gaat het om de Scandinavische vorm.

Boomvalk *Falco s. subbuteo* B, D

In de jaren tachtig broedde ieder jaar een Boomvalk langs het Eemskanaal. Nadien heeft de Boomvalk mogelijk niet meer ieder jaar binnen de gemeente gebroed.

Slechtvalk *Falco p. peregrinus* sj, D, W

Het aantal langdurig pleisterende exemplaren neemt toe. In 2002 overzomerde een mannetje op een geschikte broedlocatie. In het voorjaar van 2003 werd de eerste broedpoging gedaan op het gebouw van de Suikerunie Groningen. Als broedplaats werd een nestkast gebruikt. Begin maart begon de balts van een adulte man en adulte vrouw. Op 6 mrt werd een derde Slechtvalk (man) ruw verjaagd. Helaas was het paar eind maart weer verdwenen. Ook in 2005 was hier een paartje aanwezig.

Waterral *Rallus a. aquaticus* oB, D, W

Op 8 jul 2001 werd een roepend exemplaar gehoord bij Noorddijk. Ook op het opspuitterrein KVI is in de jaren negentig mogelijk gebroed. Op trek kan deze soort letterlijk overal worden aange troffen. Zo zijn waarnemingen bekend van een (dode) Waterral bij het Julianaplein en van een exemplaar voor het hoofdstation!

Porseleinhoen *Porzana porzana* vB?, Z

31 jul-sep 1967	1 ex. opspuitterrein Ruischerbrug
10 jul 1973	2 ex. Selwerderhof
16 aug 1988	1 ex. ts Beijum en Lewenborg
17 aug 2004	1 ex. vloeivelden Groningen

Kwartelkoning *Crex crex* oB, D

De Kwartelkoning wordt aan het begin van de vorige eeuw met enige regelmaat gemeld. Ook in de jaren vijftig broedde de soort in de gemeente. Algemeen is de soort echter nooit geweest; ook in de genoemde tijd was de waarneming van een roepende Kwartelkoning een bijzonderheid. Ieder voorjaar, maar ook zomer, worden nog steeds roepende exemplaren opgemerkt. Een ruig kruidenperceel ter grootte van een voetbalveld, of zelfs veel kleiner, voldoet! Sommige exemplaren blijven de gehele broedperiode, zodat broeden waarschijnlijk moet worden geacht; bijvoorbeeld bij De Oude Held in 1992, Noorddijk 1998 en tussen Beijum en Lewenborg in 2002. In 2003 riep een exemplaar in mei enkele dagen in Paddepoel; het legsel werd in de zomer uitgemaaid. Een opvallende waarneming was die van een roepend exemplaar vanuit een ooievaarsnest in Roodehaan op 18 juni 1953. In de achttiende eeuw broedden ook al Kwartelkoningen bij de stad (De Roos, *Grauwe Gors* 32, nr 1).

Waterhoen *Gallinula c. chloropus* B, J, D, W

Ondanks het feit dat het Waterhoen een bekende verschijning is in stadsvijvers is de soort toch niet algemeen binnen de gemeente. Uit wintertellingen (*Grauwe Gors* 24, nr 4) blijkt dat het gemiddeld om 80-100 exemplaren gaat. De schatting van het aantal broedparen (Modderman)

komt uit op 20. Voor de gehele gemeente zal dit zeker het dubbele zijn. Op 17 jan 2005 werd een ring van een Waterhoen afgelezen aan de Floravijver. Het beest was geringd bij de Hiddensee in Duitsland.

Grotere groep:

15 sep 1985 21 ex. Noorderplantsoen

Meerkoet

Fulica a. atra

aB, J, D, W

Vrij algemene broedvogel met een schatting van ruim 50 paren (Modderman). Voor de hele gemeente zal dit aantal zeker het dubbele zijn. De grootste aantallen Meerkoeten worden 's winters aangetroffen, gemiddeld tussen de 800 en 3000 exemplaren (*Grauwe Gors* 24, nr 4). In februari 1996 werd een ring afgelezen; deze Meerkoet was op 30 maart 1993 geringd als adult ten oosten van Hamburg.

Grote groepen:

4 feb 1985 900 ex. Oude Winschoterdiep

1 feb 1986 500 ex. plas Middelbert

25 feb 1995 1500 ex. kanalen stad

Kraanvogel

Grus g. grus

D

De meeste Kraanvogels worden overvliegend gezien of gehoord. Soms komen ook exemplaren aan de grond:

16 mrt-17 apr 2004 1 ex. juv Harsens

Mooie waarneming:

5 nov 1983 120 ex. weiland Euvelgunne

In febr 1994 zaten 2 onvolwassen exemplaren bij Zuidbroek. Toen deze opvlogen konden ze per auto worden gevolgd. De tocht liep via Kolham en Harkstede en eindigde boven het AZG (het huidige UMCG) in de stad waar de vogels uit het oog werden verloren. De volgende dag zaten ze echter gewoon weer op hetzelfde maisveld bij Zuidbroek.

Scholekster

Haematopus o. ostralegus

B, D, sW

Grote groepen Scholeksters (sozen) zijn in het voorjaar te vinden bij de vloeivelden (>500 ex.) In het verleden zaten ze ook op diverse andere plaatsen, zoals Karding (tot 200 ex.).

Buiten weilanden broeden Scholeksters ook verder stadsinwaarts op platte grinddaken.

Het aantal broedvogels wordt volgens de Modderman geschat op zo'n 70. Dit is ook het aantal getelde paren door Rene Oosterhuis (*Grauwe Gors* 32, nr 1). Indien zijn gegevens worden geëxtrapoleerd naar de gehele gemeente broeden er zo'n 100-150 paar Scholeksters.

Steltkluut

Himantopus h. himantopus

oB, Z

In 1999 broedde een paar op de westelijke vloeivelden van de CSM Hoogkerk. Vanaf eind juli foerageerde dit paar met 2 jongen op de vloeivelden van Groningen. Overige waarnemingen:

28 mei 1988 1 ex. vloeivelden Groningen

12 jun 1989 1 ex. vloeivelden Groningen

21 aug 1995 3 ex. Lewenborg

5 mei 2000 2 ex. vloeivelden Groningen en Hoogkerk

28 aug 2001 2 ex. ov Vinkhuizen

19 mei 2005 1 ex. ov Hoogkerk

Kluut *Recurvirostra avocetta* B, D

Deze pionierssoort komt ook hier in het binnenland tot broeden. Beste plekken zijn (tijdelijke) opspuitterreinen, de westelijke vloeivelden en andere gegraven plas-drassituaties. Vrijwel ieder jaar doet zich wel ergens een mogelijkheid voor om te broeden. In 2003 broedden op de vloeivelden en opspuitterreinen aan de westkant minimaal 5 broedparen. In 2004 broedden op de vloeivelden van de Suikerunie 14 paren. Slechts één hiervan was succesvol maar in 2005 konden enkele paren wel jongen grootbrengen.

Kleine Plevier *Charadrius dubius curonicus* B, D

Ook de Kleine Plevier broedt jaarlijks in de gemeente. De beste plekken zijn de vloeivelden aan de westkant van de gemeente en Noorddijk. In totaal broeden er zo'n 5 tot maximaal 15 paar in de gemeente. Grote groep: 25 juli 2004 . 12 ex. vloeivelden Groningen

Bontbekplevier *Charadrius hiaticula ssp.* D

Mei en augustus/september zijn de beste maanden en opspuitterreinen en vloeivelden de beste plekken. In juni 2005 waren twee baltsende exemplaren aanwezig op de vloeivelden van Groningen. Soms een wat grotere groep:
1 sep 1995 20 ex. vloeivelden Groningen

Morinelplevier *Charadrius morinellus* ZZ

16 aug 1896 1 ex. ♂ doodgevlogen, Vierverlaten
17 aug 1996 1 ex. Z Middelbert
En nu maar weer een eeuw wachten?

Goudplevier *Pluvialis apricaria* D,W

De beste plek voor pleisterende exemplaren zijn de weilanden ten zuidwesten van Dorkwerd en bij Noorddijk. Hier kunnen aantallen van enkele duizenden worden gehaald, zoals bijvoorbeeld in november 2003 toen bij Dorkwerd zo'n 12.000 exemplaren pleisterden.

Zilverplevier *Pluvialis squatarola* O

De waarnemingen deze eeuw:
17 okt 2000
1 ex. W Hoogkerk
7 okt 2001 7 ex. O Hoogkerk
25 sep 2004 5 ex. ov Beijum
7 mei 2005 1 ex. Z Hoogkerk
11 aug 2005 1 ex. vloeivelden

Kievit*Vanellus vanellus*

B, D, W

Gelukkig is de Kievit nog volop te bewonderen als broedvogel binnen de gemeente. Ook buiten de broedtijd zijn grote groepen te zien.

Kanoet*Calidris canutus ssp.*

Z

13 aug 1977	1 ex. vloeivelden Groningen
26 aug-6 sep 1979	3 ex. vloeivelden Groningen
7-9 jun 1990	1 ex. KVI
25 jul 1991	1 ex. Oude Held
1 sep 1992	10 ex. vloeivelden Groningen
7 mei 1994	2 ex. vloeivelden Groningen
21 apr 2002	1 ex. vloeivelden Groningen

Drieteenstrandloper*Calidris alba*

Z

23 mei 1992	1 ex. vloeivelden Groningen
14 sep 1998	1 ex. Hoogkerk
18 okt 2002	1 ex. vloeivelden Groningen
13 mei 2004	1 ex. vloeivelden Groningen

Kleine Strandloper*Calidris minuta*

D

Vrij zeldzame doortrekker vooral op opspuiterreinen en vloeivelden. Soms iets grotere aantallen:

17 sep 1979	13 ex. vloeivelden Groningen
26 aug 1993	26 ex. vloeivelden Groningen

Temmincks Strandloper*Calidris temminckii*

D

In mei en augustus te vinden op opgespoten of drassige terreinen. Vaste plek voor Temmincks Strandlopers zijn de vloeivelden van Groningen. Soms iets grotere aantallen:

26 apr 1976	7 ex. vloeivelden Groningen
22 mei 1992	15 ex. Oude Held
15 mei 2000	22 ex. vloeivelden Groningen

Gestreepte Strandloper*Calidris melanotos*

ZZZ

De Gestreepte Strandloper broedt in Noord-Amerika en Oost-Siberië maar is de meest algemene dwaalgast uit die streken in Nederland. De enige waarneming uit de gemeente:

18 sept 2000	2 ex. juv vloeivelden Groningen
--------------	---------------------------------

Krombekstrandloper*Calidris ferruginea*

O

Bijna jaarlijks is er wel een waarneming, bijvoorbeeld op de vloeivelden of op een opspuiterrein. Grotere groep:

13 mei 2004	10 ex. vloeivelden Groningen
-------------	------------------------------

Bonte Strandloper *Calidris a. alpina* D
 De meeste waarnemingen zijn van vloeivelden of opspuitterreinen. Soms een iets grotere groep:
 6 okt 2004 10 ex. plas Ruskenveen

Kemphaan *Philomachus pugnax* vB, D

Alarmerende mannetjes werden in de jaren vijftig nog gemeld in de zuidoostkant van de gemeente. Op doortrek is de soort te vinden op graslanden, vloeivelden, opspuitterreinen en soms op akkers rondom de stad. Grote groep:

12 jul 1980 1.000 ex. Hoogkerk

Deze groep geeft goed aan hoe snel het bergafwaarts is gegaan met de Kemphaan want deze aantallen worden niet meer gehaald. Recente hoge aantallen:

11 apr 2004 200 ex. Noorderhogebrug

In 2003 heeft waarschijnlijk een paar gebroed op de westelijke vloeivelden; in de zomer werd daar een vrouwtje Kemphaan gezien met twee pullen (mond. md. K. Vogt).

Bokje *Lymnocyptes minimus* D, W

Bokjes houden zich op in plasdras-stukjes binnen de gemeente. Deze soort vliegt pas op als men er bijna op gaat staan en het blijft lastig ze te zien te krijgen. Over aantallen is dan ook moeilijk iets te zeggen. Hoog aantal:

29 okt 1967 15 ex. opspuitterrein Ruischerbrug

Watersnip *Gallinago g. gallinago* vB, D, W

Broedde zeker tot in de jaren zeventig rond Hoogkerk en ten noorden van de stad. In 1984 broedden er nog 2 paar ten noorden van Lewenborg en in 1985 nog een paar op de plaats waar nu De Hunze is. In 2005 waren twee exemplaren tot diep in mei aanwezig aan de Driebondweg, wat op een broedpoging kan duiden. Hoge aantallen:

18 sep 1968 250 ex. opspuitterrein Ruischerbrug

13 sep 1979 800 ex. vloeivelden Groningen

26 sep 1989 100 ex. KVI

19 nov 1991 130 ex. Middelbert

10 nov 1996 201 ex. vloeivelden Groningen

3 sep 2004 159 ex. vloeivelden Groningen

Houtsnip *Scolopax rusticola* D, W

De meeste exemplaren worden gezien in het late najaar en bij vorstival. De vogels mijden de bebouwde kom niet en kunnen in de kleinste stadstuintjes worden gevonden. Houtsnippen vliegen zich ook vaak dood tegen ramen.

Grutto *Limosa l. limosa* B, D

Nog steeds broedend binnen de gemeente, maar de aantallen nemen door voortschrijdende bebouwing jaarlijks af. Een telling in 2005 kwam uit op ongeveer 25 paren. De meeste broedparen bevinden zich aan de westkant (10 paren) en aan de noordkant (10 paren).

Voorjaarsverzamelplaatsen zijn bij het KVI en bij de vloeivelden van Groningen. Op beide verzamelplaatsen lopen de aantallen achteruit, wat parallel is aan de landelijke trend. Grote groepen:

24 jul 1978 3.810 ex. vloeivelden Groningen

22 mrt 2000 600 ex. bij vloeivelden
10 mrt 2001 1.000 ex. bij vloeivelden

Vanaf 2003 is de voorverzamelplaats bij de vloeivelden verdwenen en komen de vogels er alleen nog slapen.

IJslandse Grutto *L. l. islandica* D

In maart en april zijn vaak enkele te vinden. Maxima:

17 apr 1999 7 ex. weilanden bij vloeivelden
20 mrt 2001 6 ex. weilanden bij vloeivelden
28-3 mrt 2004 5 ex. vloeivelden
3-11 apr 2004 5 ex. Noorderhogebrug

Op dit moment wordt de IJslandse Grutto gezien als ondersoort van de Grutto.

Rosse Grutto *Limosa lapponica* O

De waarnemingen deze eeuw:

4 jun 2000 16 ex. ov Hoogkerk
10 jul 2000 2 ex. KVI
3 jun 2001 15 ex. O Hoogkerk
24 feb 2002 11 ex. ZW Hoogkerk
1 juli 2005 7 ex. W Hoogkerk

Regenwulp *Numenius p. phaeopus* D

Op doortrek algemeen met de meeste exemplaren eind april. Ook pleisterend op bijvoorbeeld de vloeivelden. Er zijn twee winterwaarnemingen bekend:

23 feb 1988 1 ex. 's nachts ov stad Groningen
23 feb 1997 1 ex. Hoogkerk

Wulp *Numenius a. arquata* vB, D

In het verleden zal de Wulp zonder twijfel hebben gebroed want het landschap rond de stad was toen voor deze soort geschikt biotoop. De laatste jaren neemt het aantal broedende Wulpen toe, waardoor de Wulp alweer aan de rand van de gemeente broedt.

Zwarte Ruiter *Tringa erythropus* D

In tegenstelling tot veel andere steltlopers zijn Zwarte Ruiters zeldzaam op vloeivelden en op spuiterreinen. Late waarnemingen:

19 nov 1991 1 ex. Middelbert
18 nov 1995 1 ex. ov Stadspark

Tureluur *Tringa t. totanus* B, D

De meeste broedparen bevinden zich aan de west- en noordkant van de stad. In totaal gaat het om ongeveer 20-25 paren, met de meeste broedparen op de vloeivelden, bij Noorderhogebrug en bij Noorddijk. Op 11 december 1995 bevond zich een Tureluur bij plas Middelbert; het zou hier kunnen gaan om de IJslandse ondersoort.

Tureluur

Poelruiter *Tringa stagnatilis* ZZ

17 mei 1992 1 ex. Oude Held
 25 aug 1999 1 ex. in brede sloot oostkant Ruskenveen
 26 juni 2003 1 ex. laag ov Hoogkerk naar vloeivelden CSM

Groenpootruiter *Tringa nebularia* D

De meeste Groenpootruiters worden overtrekkend gezien, maar er zitten ook regelmatig enkele pleisterende exemplaren.

Witgat *Tringa achropus* J, D, W

Eigenlijk wordt de Witgat het hele jaar door gezien. Overwinterende exemplaren zijn vastgesteld op de vloeivelden en bij Middelbert (max. 6 ex.).

Bosruiter *Tringa glareola* D

Vaste bezoeker van vloeivelden en opsputterreinen. Soms hoge aantallen:

11 mei 1959 50 ex. drassig terrein stadsrand
 21 mei 1964 30 ex. opsputterrein Corpus den Hoorn

24 Oeverloper *Actitis hypoleucos* zB, D

Baltsende Oeverlopers worden regelmatig gezien, ook in de voor broeden goede tijd.

Oeverloper

Bijvoorbeeld in 2004 toen in mei een baltsend paar aanwezig was en ook in juni waren toen minimaal twee exemplaren aanwezig, een mogelijk broedgeval. Oeverlopers kunnen overal waar water is worden gezien, ook in het centrum zoals op 2 aug 2004 toen 3 exemplaren verbleven

bij het Groninger Museum. Grote groep:

22 aug 1979 65 ex. vloeivelden Groningen

Een laat exemplaar:

1 nov 2002 1 ex. vloeivelden Groningen

Steenloper *Arenaria i. interpres* Z

De vijf meest recente waarnemingen:

14 aug 1990 1 ex. KVI

2 mei 1991 1 ex. Oude Held

25 apr 1997 1 ex. vloeivelden Groningen

22 mrt 2002 12 ex. plas Ruskenveen

21 mei 2004 1 ex. zuidelijke vloeivelden

Grauwe Franjepoot *Phalaropus lobatus* Z

9 mei 1976 2 ex. ♀♀ vloeivelden Groningen

mei 1980 1 ex. vloeivelden Groningen

21-28 aug 1999 1 ex. juv vloeivelden Groningen

22 aug 1999 2 ex. juv vloeivelden Groningen

Rosse Franjepoot *Phalaropus fulicarus* ZZZ

nov 1824 1 ex. geschoten Groningen

Kleine Jager *Stercorarius parasiticus* Z

19 nov 1973 1 ex. (donkere vogel) ov Groningen Zuid

8 juni 2000 1 ex. ov Indische Buurt

10 sep 2001 1 ex. ad (lichte vogel) N Hoogkerk

4 sep 2004 2 ex. juv ov De Hunze

Middelste Jager *Stercorarius pomarinus* ZZ

16 nov 1985 1 ex. juv ZW Vierverlaten

19 apr 2002 1 ex. ad NW Kardingse

De waarneming van 1985 viel samen met een grote influx van Middelste Jagers in Nederland.

Hierbij werden ook veel exemplaren in het binnenland gezien.

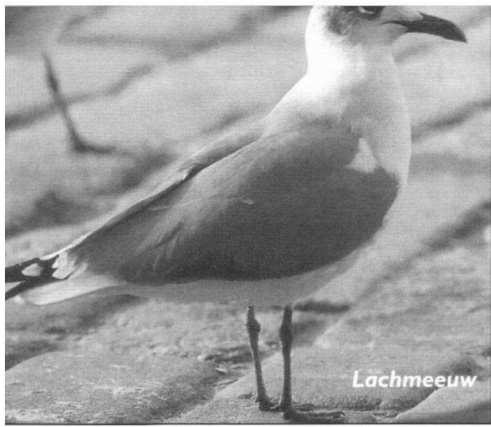
Kleinste Jager *Stercorarius l. longicaudus* ZZZ

9 sep 2001 1 ex. juv N Indische Buurt

Zwartkopmeeuw *Larus melanocephalus* sj

Deze soort kan het hele jaar door worden gezien. Goede plekken zijn de vloeivelden en het Paterswoldse Meer. Een geringd exemplaar op de steiger bij het Hoornse Meer (gemeente) in de winter 2000-2001 was afkomstig uit Bulgarije. In de lijn met de landelijke trend is een broedgeval binnen de gemeente niet uitgesloten. In 2005 zijn het hele broedseizoen door waarnemingen gedaan van Zwartkopmeeuwen bij de vloeivelden. Tot broeden is het niet gekomen.

Lachmeeuw *Larus atricilla* ZZZ

22 aug 1997-okt 1997 1 ex. ad ruiend Molenpark en later Vismarkt

Dit was het eerste door de CDNA aanvaarde exemplaar van deze Amerikaanse meeuw voor Nederland.

Dwergmeeuw *Larus minutus* D, sW

Kan vanaf eind april tot in mei op doortrek worden gezien. Soms ook op doortrek in het najaar. Verder wordt

de Dwergmeeuw gezien na harde westelijke tot noordelijke winden.

Kokmeeuw *Larus ridibundus* B, aj, aD, aW

De soort broedt op de vloeivelden; het topjaar was 1996 met 1.042 paren. In 2004 waren hier 200 broedparen en in 2005 900 paar. Er worden in de gemeente veel Kokmeeuwen geringd en afgelezen, waardoor veel verspreidingskennis over de populatie is vergaard. Hierdoor is het aannemelijk gemaakt dat de op vloeivelden broedende beesten niet jaarlijks terugkeren. Er zijn onder andere uit het broedseizoen terugmeldingen bekend van de Waddenzee, de Friese IJsselmeerkust en uit Duitsland. Een deel van de in de winter in de stad verblijvende Kokmeeuwen zijn van Fenno-Scandinavische herkomst.

Stormmeeuw *Larus c. canus* J, aD, aW

Ook voor de Stormmeeuw geldt dat de in de winter aanwezige exemplaren voor een deel een Fenno-Scandinavische oorsprong hebben (K.v. Dijk, *Grauwe Gors* 24, nr 4). Op juni 1970 werd een jonge Stormmeeuw geringd bij Kopenhagen in Denemarken. Dit exemplaar werd in december 2003 en februari 2004 afgelezen in de stad. Deze Stormmeeuw is maar liefst 33,8 jaar oud (*Grauwe Gors* 31, nr 4)!

Russische Stormmeeuw *L. c. heinei* ZZZ

12 jan 2003 1 ex. Oostersluis

Dit exemplaar was zeven dagen eerder geringd in Kiel (Noord-Duitsland) en daar gedetermineerd als heinei. Dezelfde vogel werd eerder op deze dag gezien bij Delfzijl (*Grauwe Gors* 31, nr 2).

Ringsnavelmeeuw *Larus delawarensis* ZZZ

28 feb-27 mei 2004 1 ex. eerste winter Hoornse Meer, vloeivelden

De eerste waarneming van deze Amerikaanse meeuw voor de provincie. De vogel sliep af en toe op de steigers net buiten de gemeente; hij kwam aanvliegen en vertrok dan naar een onbekende plek ergens in de stad. In april 2004 was de vogel 's avonds aanwezig op de vloeivelden; de vogel sliep daar. In mei werd de vogel ook weer enkele malen gezien.

Zilvermeeuw *Larus argentatus ssp.* aj, D, W

Behalve *argentatus* en *argenteus* is ook het type *omissus* waargenomen. Ringwaarnemingen tonen aan dat er veel uitwisseling is tussen Schiermonnikoog, Eemshaven, stad Groningen en

VAM Wijster.

Kleine Mantelmeeuw *Larus graellsii ssp.* J, aD, sW

Een exemplaar, op 18 jul 1998 geringd in Suffolk (Engeland), werd op 2 okt 1998 afgelezen in Tan Tan (Marokko) en op 2 jun 2002 bij de Oostersluis in de stad. Deze vogel was gepaard met een ander exemplaar met een Engelse ring. Een andere Kleine Mantel werd in augustus als jong geringd bij Lauwersoog en verbleef in oktober in de stad. Wie vindt het eerste broedgeval op een plat grinddak?

Op de vuilnisbelt worden soms exemplaren gezien met kenmerken van Baltische Mantelmeeuw en soms ook van Heuglins Meeuw, bijvoorbeeld op 15 juni 1999. De determinatie van deze soorten is complex. Wie leest, als bewijs dat deze soorten werkelijk in de stad voorkomen, de eerste ring af van een Baltische Mantelmeeuw of van een Heuglins Meeuw?

Geelpootmeeuw *Larus michahellis spp.* sD, sW, sJ

Augustus en september zijn goede maanden voor juveniele beesten. December tot en met februari is ook een goede tijd, maar het gaat om kleine aantallen per jaar. Goede plekken zijn de vuilnisbelten.

Pontische Meeuw *Larus cachinnans* sD, sW

Voor de Pontische Meeuw geldt hetzelfde als voor de Geelpootmeeuw. De soort broedt ten zuidoosten van Nederland en daarna zwerven de vogels uit naar noordelijke streken. De meeste vogels worden gezien in de periode september tot maart. Het maximum aantal op een topdag waargenomen exemplaren is drie.

Kleine Burgemeester *Larus g. glaucoides* ZZ

16 mrt-17 apr 1995 1 ex. tweede kj vijver Oosterpark, Kardingne eo
22 apr 2005 1 ex. tweede kj Buitenhof, Hoogkerk W

Grote Burgemeester *Larus h. hyperboreus* Z

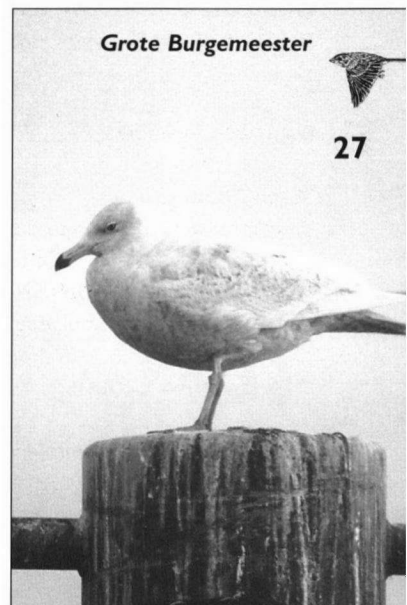
Alle waarnemingen komen van de oostkant van de stad:

4 jan 1990 1 ex. vuilnisbelt
7 dec 1990-3 jan 1991 1 ex. eerste kj Euvelgunne
6-7 mrt 1992 1 ex. juv plas Middelbert
11 okt 1998 1 ex. eerste winter vuilnisbelt
6-20 jan 1999 1 ex. Euvelgunne
17 mei-22 jun 2002 1 ex. derde kj Oostersluis

Grote Mantelmeeuw *Larus marinus* J, D, W

De meeste Grote Mantelmeeuwen worden op de vuilnisbelten gezien, in het winterhalfjaar.

Op goede dagen zitten daar soms meer dan 100 Grote Mantelmeeuwen.

Drieteenmeeuw*Rissa t. tridactyla*

Z

23 okt 1958	1 ex. juv Linnaeusplein
11-27 jan 1983	1 ex. ad Groningen-stad
7 aug 1983	1 ex. vondst H L Wicherstraat
23 jan 1993	1 ex. eerste winter Verbindingskanaal N
26 jan 1993	1 ex. Zuiderhaven
22 dec	2001 1 ex. ad met olie, plas Ruskenveen, later wegvliegend naar W

Lachstern*Gelochelidon n. nilotica*

Z

3 sep 1941	2 ex. ad, juv Hoogkerk
2 aug 1982	1 ex. ov stad Groningen
26 jul 1993	1 ex. ad Z Karding
14 aug 1995	2 ex. ov Oranjebuurt
29 jul 1996	2 ex. ad, juv ov Oosterpoort
23 aug 1999	enkele ex. ov Lewenborg
21 mei 2002	1 ex. NO stad Groningen
14 jul 2002	1 ex. ad NW Hoogkerk
28 jul 2004	1 ex. ov Beijum

De grootste kans op een Lachstern heeft men tussen half juli en half augustus. Het beste tijdstip is 's ochtends heel vroeg of 's avonds.

Reuzenster*Sterna caspia*

ZZ

23 aug 1992	2 ex. W van Starckenborghkanaal, bij KVI
27 aug 2004	1 ex. juv W Hoogkerk
13 aug 2005	1 ex. ad W
28 aug 2005	2 ex. ad, juv plas Ruskenveen

Grote Stern*Sterna s. sandvicensis*

ZZZ

4 sep 1995	5 ex. ZW De Hunze
------------	-------------------

Dwergster*Sterna albifrons*

ZZZ

24 jul 2005	1 ex. ov N van Starckenborghkanaal
-------------	------------------------------------

Visdief*Sterna h. hirundo*

B, D

Visdief

Broedt op de vloeivelden en op soms ook grinddaken. Dit laatste gebeurde in 2001 toen 30 paar broedden op grinddaken van bedrijven nabij het Eemskanaal. Ook in 2002 werd op daken gebroed. In totaal gaat het jaarlijks om zo'n 15-50 broedparen in de gemeente.

Van 121 op de vloeivelden geringde exemplaren werden 14 de daaropvolgende jaren teruggevangen op dezelfde vloeivelden. Een in 1996 gevangen Visdief was in 1990 als nestjong geringd in Oost-Duitsland (ringsite K. Koopman).

Noordse Stern	<i>Sterna paradisaea</i>	Z
10 sep 2001	1 ex. eerste winter plas Ruskenveen	
18 apr 2003	1 ex. NO Beijum	
25 apr 2004	2 ex. Noorddijk	
23 apr 2005	2 ex. plas 't Poortje	
2 mei 2005	1 ex. plas 't Poortje	
Is waarschijnlijk algemener dan vermoed. Doortrekkende Visdieven zouden beter moeten worden bekeken want waarschijnlijk is een percentage daarvan geen Visdief maar Noordse Stern.		

Zwarte Stern	<i>Chlidonias n. niger</i>	vB, D
Broedde vroeger in de gemeente, bijvoorbeeld:		
jaren vijftig	enkele paren ten oosten van Helpman	
1967	50-60 paar zandgat Corpus den Hoorn	
1968	1 paar zandgat Corpus en Hoorn	
Vroege waarneming:		
4 apr 2004	1 ex. vloeivelden Groningen	

Witwangstern	<i>Chlidonias hybrida</i>	ZZ
28 apr-6 mei 1983	1 ex. vloeivelden Groningen	
11-13 juni 2005	1 ex. vloeivelden Groningen	

Witvleugelstern	<i>Chlidonias leucopterus</i>	Z
24 aug 1987	1 ex. vloeivelden Groningen	
2 jun 1992	1 ex. Oude Held	
21 jun 1992	1 ex. ov Zernikecomplex	
24 aug 1992	1 ex. juv vloeivelden Groningen	
4 sep 2004	1 ex. juv vloeivelden, later ZW	

Kleine Alk	<i>Alca a. alle</i>	ZZZ
2 nov 1995	1 ex. opgeraapt en naar asiel gebracht	
24 okt 2005	1 ex. Hoornse Meer	
Het vogeltje van 24 okt 2005 werd aangetroffen op de dag nadat meer dan 3.000 Kleine Alken waren geteld ten N van de waddeneilanden maar ook langs Eemshaven en Lauwersoog.		

Holenduif	<i>Columba o. oenas</i>	B, J, D
------------------	-------------------------	---------

De meeste broedparen bevinden zich in het zuidelijke deel van de stad, waar veel oude bomen staan, maar ook in parken met oude bomen en in gebouwen. Verder broedt de Holenduif ook in oude konijnenholen bij opspuitterreinen en vloeivelden. In totaal gaat het om 10-20 paren.

Houtduif	<i>Columba p. palumbus</i>	aB, J, W
-----------------	----------------------------	----------

Algemene broedvogel met 158 getelde paren als maximum. Modderman komt tot een schatting van 1.000 paren. Het leeuwendeel van onze stadse Houtduiven trekt zuidelijker om de Groningse winter te ontvluchten.

Holenduif

Turkse Tortel *Streptopelia d. decaocto* B, J

De Turkse Tortel broedt pas een aantal decennia in de gemeente, maar is niet meer uit het Groningse stadsbeeld weg te denken. In totaal gaat het om ongeveer 100 paren (Modderman).

Grotere groep:

23 jan 2004 28 ex. Hoogkerk

Zomertortel *Streptopelia t. turtur* sB, D

In de jaren zestig en begin jaren zeventig broedde de soort in het Stadspark. Of de soort nadien nog regelmatig tot broeden kwam is onduidelijk. Wel zijn er aanwijzingen die daarop duiden, bijvoorbeeld 1 ex. 22 jul 1983 Euvelgunne. Verder zijn er waarnemingen van zingende exemplaren in geschikt biotoop in voorjaren in de jaren negentig, bijvoorbeeld van de Selwerderhof. Ook zijn er zingende beesten in de broedtijd uit Noorddijk en Middelbert. Een late waarneming: 5 okt 1994, 1 ex. KVI

Koekoek *Cuculus c. canorus* B, D

De Koekoek is niet algemeen. De meeste exemplaren zitten in de oostelijke helft van de gemeente, met name bij Engelbert en Middelbert.

Kerkuil *Tyto alba guttata* B, D

Er zijn jaarlijks waarnemingen van Kerkuilen in de gemeente. Soms zijn er exemplaren die voor langere tijd ergens zitten. In 2000 en 2001 zat een Kerkuil in een schuur van een boerderij in Hoogkerk. De soort is waarschijnlijk eeuwenlang broedvogel geweest. Op dit moment bevinden zich broedplaatsen bij Engelbert/Middelbert en aan de westkant van de gemeente. In het verleden broedde de soort zelfs in het centrum: in de tweede helft van de jaren zestig broedde een paartje Kerkuilen in een oud pakhuis in de Burchtstraat (achter restaurant Four Roses)!

Steenuil *Athene n. noctua* vB, O

De soort was vroeger broedvogel binnen de gemeente. Zo zijn er zomerwaarnemingen van de Paterswoldseweg bekend uit 1920. Uit de laatste jaren zijn er maar drie waarnemingen:

13 nov 1983 1 ex. Engelbert

4 feb 1994 1 ex. Dorkwerd

3 mei 2000 1 ex. Hoogkerk

De dichtstbijzijnde broedplaatsen bevinden zich op dit moment bij Peize en Glimmen en het is niet waarschijnlijk dat de soort weer in de gemeente tot broeden zal komen.

Bosuil *Strix a. aluco* B, O

De meeste waarnemingen zijn van het zuidelijke deel van de stad, vooral uit Helpman. Roepende exemplaren zijn gehoord bij het Esserveld en in de aangrenzende villawijk, soms 2 exemplaren. Ook in Groenestein en het Sterrebos zijn roepende exemplaren gehoord. Op minder evidente plaatsen worden ook wel Bosuilen waargenomen, zoals bij Noorddijk, in het Molukkenplantsoen en in Hoogkerk. Modderman 2001 noemt de Bosuil als broedvogel in het Sterrebos, ten minste eenmaal in de periode 1993-2000. In 2004 en 2005 heeft de soort met succes gebroed in de villawijk in het zuiden van de stad.

De Grauwe Gors 2005-4

32

Ransuil

Ransuil *Asio o. otus* B, D, W

Ransuilen broeden op enkele plaatsen in de stad. In Helpman en rond de Selwerderhof zijn vaak winterroesten aan te treffen. De aantallen Ransuilen op deze slaapplekken nemen overigens af.

Velduil *Asio f. flammeus* zB, D

Zwervende en overvliegende exemplaren worden regelmatig gezien. Soms pleisteren enkele exemplaren voor langere tijd binnen de gemeente, zoals bij Noorddijk (2001 en mei-jul 2002) en het KVI (2 ex. mei 1990). Het gaat hier om waarschijnlijke broedgevallen. Toch moet de soort vroeger algemener zijn geweest, getuige bijvoorbeeld de 8 exemplaren die zich in de winter 1952/1953 bevonden in het gebied de Driesporen.

Gierzwaluw *Apus a. apus* B, D

In 1984-1985 waren er ongeveer 1.200 broedparen. In 2001 was dit gedaald tot 600-800 broedparen. Late waarnemingen: 5 okt 1996 1 ex. boven Lewenborg 2 nov 2005 1 ex. Vinkhuizen/De Held Overigens broedde de Gierzwaluw ook al in de achttiende eeuw in de stad (Roos de, Grauwe Gors 32, nr 1).

Ijsvogel

Alcedo atthis isipida

sB, D, W

De Ijsvogel broedt tegenwoordig jaarlijks in de gemeente, vaak op meer dan één locatie, zoals bijvoorbeeld aan de Piccardthofplas.

Bijeneter

Merops apiaster

ZZ

11 mei 1997
24 mei 2005

1 ex. ov Selwerderhof
1 ex. NW Karding

Hop *Upupa e. epops* Z

sep 1931 1 ex. stad Groningen, geschoten
13 sep 1979 1 ex. Selwerderhof
31 okt 1981 1 ex. Noorderbegraafplaats
9-10 nov 1982 1 ex. Euvelgunne
13-17 apr 2000 1 ex. Engelbert, Oude Held
24 apr 2003 1 ex. o. Paterswoldseweg

Draaihals *Jinx t. torquilla* D

De meeste exemplaren worden gezien rond eind april en begin mei, maar ook in augustus en september duiken Draaihalzen op. Favoriete plaatsen zijn de diverse begraafplaatsen, maar de soort kan op doortrek ook worden gezien in parken en tuinen.

Groene Specht *Picus v. viridis* vB, O

De soort broedde in de jaren vijftig in het zuidelijke deel van de stad, bijvoorbeeld in het Sterrebos, Esserveld en de villawijk. Tot begin jaren negentig werden regelmatig exemplaren gezien bij het Sterrebos en in de parken in Helpman. Soms ook verder de stad in, zoals in aug 1983 toen een exemplaar in de Lodewijkstraat werd gezien en in juli 2003 toen een exemplaar achter het Academieggebouw zat. De soort wordt ook elk jaar gemeld van de Selwerderhof.

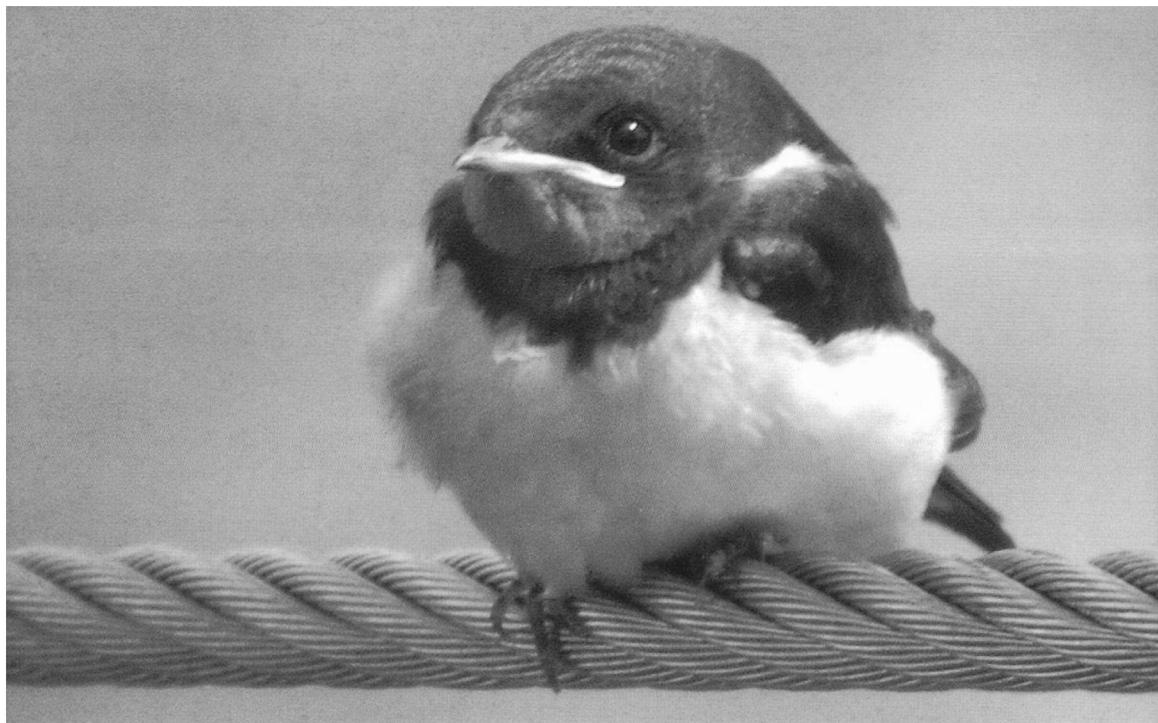
De Grauwe Gors 2005-4

Grote Bonte Specht *Dendrocopos major ssp.* B, J, D, W

Broedt onder andere in Stadspark, Sterrebos, Selwerderhof, Groenestein en Hoogkerk. In totaal gaat het om 7-15 paren.

Kleine Bonte Specht *Dendrocopos minor hortorum* B, D

In de jaren vijftig was de Kleine Bonte Specht een regelmatige broedvogel in het zuidelijke deel van de stad. Op dit moment komt de Kleine Bonte Specht regelmatig tot broeden in Helpman en bij de Selwerderhof. Zwervende exemplaren kunnen bijna overal opduiken. Zo zijn waarnemingen bekend uit het centrum van Groningen

Zwarte Specht

Dryocopus m. martius

ZZ

16 apr 1964

1 ex. Sterrebos

apr 1998

1 ex. Esserveld

De waarneming van 1964 was de eerste voor de provincie.

Kuifleeuwerik

Galerida c. cristata

vB, vJ, O

In 2001 broedde de Kuifleeuwerik voor het laatst in de gemeente, op platte grinddaken in De Hunze. Dit broedpaar was al jarenlang het laatste in het Noorden. Er zijn uit 2001 ook nog waarnemingen bekend van Noorddijk. Het uitsterven van de Kuifleeuwerik in het Noorden van Nederland loopt gelijk met de landelijke trend. In 1914 was de soort algemeen rond de toegangswegen naar de stad. In de jaren vijftig waren groepen van 8 geen zeldzaamheid in de winter. In de jaren zestig broedden er waarschijnlijk nog tientallen paartjes in de gemeente en begin jaren zeventig kon men in de toen nieuwe wijk Vinkhuizen en in Hoogkerk nog groepen van 20 exemplaren vinden. In de jaren tachtig broedde de soort alleen nog in het noorden van de gemeente, met in 1985 10 paar afnemend tot 3 paar in 1987 en daarna aflopend tot 1 tot 2 paar in de jaren negentig. De dichtstbijzijnde plek waar op dit moment Kuifleeuweriken zitten is Zwolle.

Boomleeuwerik

Lullula a. arborea

D

Wordt met enige regelmaat overvliegend gezien/gehoord; ook midden in de stad, zoals op de Grote Markt en Vismarkt. De beste tijden zijn eind februari tot in mei en eind september en oktober.

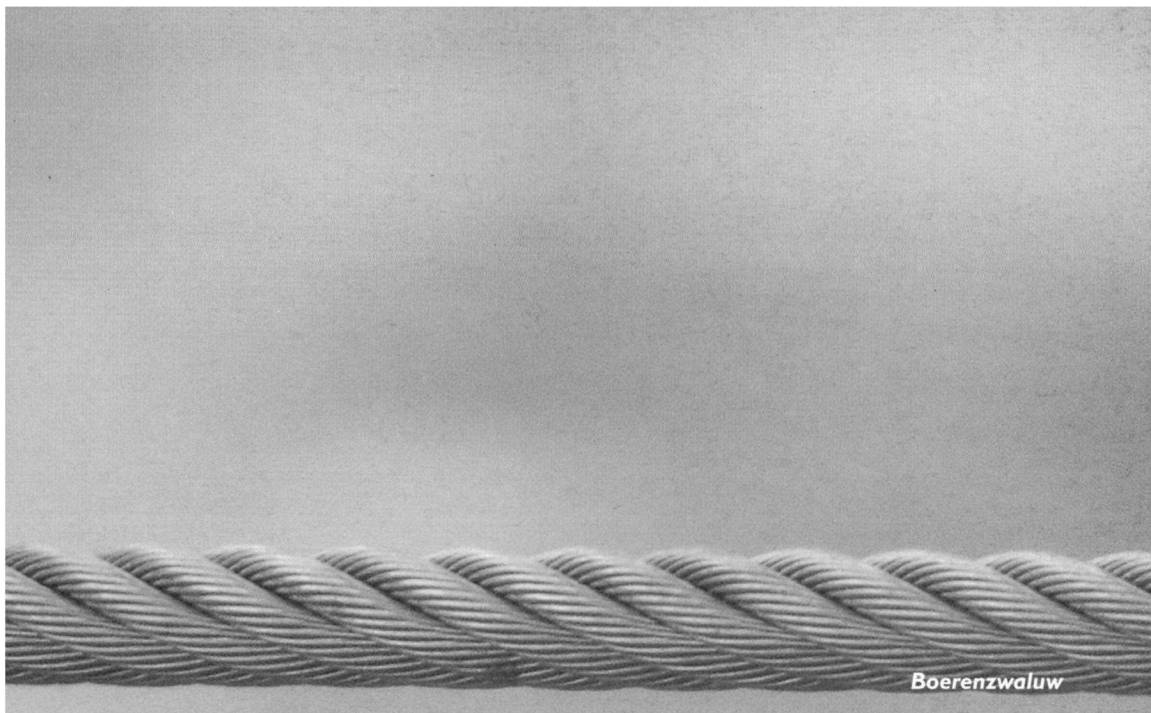
Veldleeuwerik

Alauda a. arvensis

B, J, aD, W

Broedt nog steeds op een aantal plaatsen binnen de gemeente. Grotere groepen op trek, of soms

overwinterend, kunnen op ruige terreinen aan de noord- en oostkant van de stad worden gezien.

Strandleeuwerik	<i>Eremophila alpestris flava</i>	Z
26 okt 1977	1 ex. ov stad Groningen	
4 nov 1983	2 ex. plasje Euvelgunne	
31 okt 1998	1 ex. W Hoogkerk	
15 okt 2001	4 ex. ov Groningen	
2 nov 2001	2 ex. ov Barkmolenstraat	
25 nov 2003	1 ex. ov N Paterswoldseweg	
26 nov 2004	1 ex. Z Hoornse Meer (wijk)	

Deze soort arriveert vanaf eind oktober in Nederland.

Oeverzwaluw *Riparia r. riparia* B, D

De Oeverzwaluw komt jaarlijks tot broeden in de gemeente, vooral op plaatsen waar grondbergingswerkzaamheden zijn verricht. Zo broedde de soort op het KVI. In 2000 kwamen er 55 paar tot broeden bij de vloeivelden van Groningen en in 2001 maar liefst 117 paar. Andere locaties zijn o.a. de Piccardthofplas (permanente oeverwal!), Middelbert en de vuilnisbelt. De soort broedde ook al in de jaren vijftig in de stad, o.a. bij de grote vijver in het Stadspark. Op trek zijn soms honderden exemplaren aanwezig op de vloeivelden, vaak samen met andere zwaluwsoorten, bijvoorbeeld op 21 aug. 1999 toen 1.000 zwaluwen aanwezig waren: 400 Oeverzwaluw, 250 Huiszwaluw en 350 Boerenzwaluw!

Boerenzwaluw *Hirundo r. rustica* B, D

Vrij algemene broedvogel, vooral aan de randen van de gemeente. Op goede trekdagen kunnen honderden exemplaren overtrekkend worden gezien, zoals bijvoorbeeld op 29 juli 2001 toen bij-

na 300 over een tuin in Vinkhuizen vlogen. Late waarneming:
2 dec 2000 2 ex. Indische Buurt

Huiszwaluw

Delichon u. urbicum

B, D

Goede broedplekken zijn te vinden bij het UMCG, de papierfabriek De Halm en de woonwijken direct rond het centrum. Modderman komt tot 100 à 200 broedparen. Dit beeld is onvolledig omdat belangrijke broedplekken niet zijn meegenomen, bijvoorbeeld De Halm (50 paar) en Gravenburg (50 paar). Een schatting van 300 voor de hele gemeente is niet aan de hoge kant.

Laat:

4 nov 1990 2 ex. Z van Beijum

Grote Pieper

Anthus r. richardi

Z

De soort lijkt algemener te worden, wat misschien komt doordat meer mensen dan vroeger een Grote Pieper kunnen herkennen. De waarnemingen deze eeuw:

14-16 okt 2000 1 ex. Hoogkerk
16 okt 2001 1 ex. W Hoogkerk
13 jan 2002 1 ex. vloeivelden Hoogkerk
3 dec 2004-31 jan 2005 1 ex. Hoogkerk

21 sep 2005 1 ex. plas Ruskenveen
6 nov 2005 1 ex. ZW Hoogkerk

Duinpieper *Anthus c. campestris* O

De laatste vijf waarnemingen:

1 sep 1998 1 ex. ov Paddepoel
5 aug 2000 1 ex. ov Hoogkerk
2 sep 2002 1 ex. vloeivelden Groningen
30 aug 2003 1 ex. O Hoogkerk
22 aug 2005 1 ex. W Hoogkerk

Boompieper *Anthus t. trivialis* D

De meeste exemplaren worden overvliegend waargenomen, soms 30 exemplaren op een dag (6 apr 2002 Noorddijk); 6 exemplaren waren toen ter plaatse.

Graspieper *Anthus p. pratensis* B, aD, W

Broedt in de weilanden rondom de stad aan de west- en noordkant. Ook trekken er veel Graspiepers over de stad.

Roodkeelpieper *Anthus c. cervinus* Z

1 okt 1992 1 ex. ov Middelbert
7 sep 1998 1 ex. ZW Hoogkerk
13 mei 2001 1 ex. O Hoogkerk
22 apr 2004 1 ex. Noorddijk
24 apr 2005 1 ex. NO Hoogkerk

Oeverpieper *Anthus petrosus littoralis* D

De beste tijden voor Oeverpieper in de gemeente zijn eind maart/begin april en oktober. Een stevige westenwind helpt om hier enkele exemplaren te zien te krijgen.

Waterpieper *Anthus s. spinoletta* D, W

Algemener dan Oeverpieper. Goede plekken zijn de vuilnisbelten en de vloeivelden, tussen oktober en maart. In totaal gaat het maximaal om enkele tientallen per jaar. Soms zijn er iets grotere aantallen:

dec 2004 15 ex. vloeivelden Groningen

Engelse Kwikstaart *Motacilla flavissima* Z

10 mei 2000 1 ex. Middelbert
12 mei 2001 1 ex. ♂ laag ov Hoogkerk
3 mei 2002 1 ex. Noorddijk
28 sep 2003 1 ex. ♂ vloeivelden ten Z van de A7

Ongetwijfeld algemener, maar de meeste overvliegende kwikstaarten zijn niet op soort te determineren.

Noordse Kwikstaart*Motacilla thunbergi*

D

Half april tot half mei is de beste tijd, maar Noordse Kwikken zijn ook in augustus en september in de gemeente te vinden. Soms wat grotere groepen tp:

30 apr 1979	19 ex. vloeivelden Groningen
3 mei 1990	15 ex. Leegkerk
28 aug 1999	35 ex. vloeivelden Groningen
31 aug 2004	35 ex. (groep; helft Gele Kwik) vloeivelden Groningen

Gele Kwikstaart*Motacilla f. flava*

B, D

Nog steeds broeden enkele paren rond de stad, zoals aan de oost- en westkant. Slaapplaatsen worden soms ook opgemerkt, zoals in het riet bij Ruischerbrug; 80 ex. kwamen daar slapen op 24 apr 1984.

Grote Gele Kwikstaart*Motacilla c. cinerea*

zB, D, W

Typische overwinteraar in de stad; te vinden op platte grinddaken, vaak ook in het centrum.

Andere vaste plekken in het winterhalfjaar zijn de vloeivelden aan de westkant. Hier zijn ook waarnemingen uit juni en juli gedaan met jongen in augustus, zodat broeden niet moet worden uitgesloten. Ook van ander plaatsen zijn waarnemingen bekend uit juni en juli (bijvoorbeeld Selwerderhof). In 2005 werden voor het eerst met zekerheid broedgevallen vastgesteld aan de H.L.

Wicherstraat en op de vloeivelden. Waarschijnlijk is het overwinteren een trend van de laatste tijd. In het verleden zijn waarnemingen van Grote Gele Kwikstaarten in de stad 's winters een zeldzaamheid. Deze trend is parallel aan de uitbreiding van het areaal in noordwestelijke richting.

De Grauwe Gors 2005-4

Witte Kwikstaart*Motacilla a. alba*

B, D, W

38

Enkele exemplaren overwinteren jaarlijks op vuilnisbelten en vloeivelden. Soms gaat het in de winter om iets hogere aantallen, zoals in januari 2004, toen op de vloeivelden een groep van 25 exemplaren aanwezig was. Op slaapplaatsen bevinden zich soms meer dan 100 exemplaren, bijvoorbeeld bij de vloeivelden. Ook in het vroege voorjaar zijn er soms grote groepen, zoals op 28 feb 2001 toen 55 ex. aanwezig waren bij het Zilvermeer.

Een schatting van het aantal broedparen is lastig. Modderman komt tot 12, maar hier is een flink deel van de randgebieden niet meegenomen. Het totaal is zeker meer dan 25.

Rouwkwikstaart*Motacilla yarellii*

zB, zW, D

Er zijn jaarlijks waarnemingen van Rouwkwikstaarten in de gemeente, vooral uit maart en april. In 2002 broedde bij Kardingse een man Rouwkwikstaart met een vrouw Witte Kwikstaart. Het paar bracht 3 jongen groot. In de winter van 2004/2005 zat een overwinterend exemplaar bij Hoogkerk en het Reitdiep.

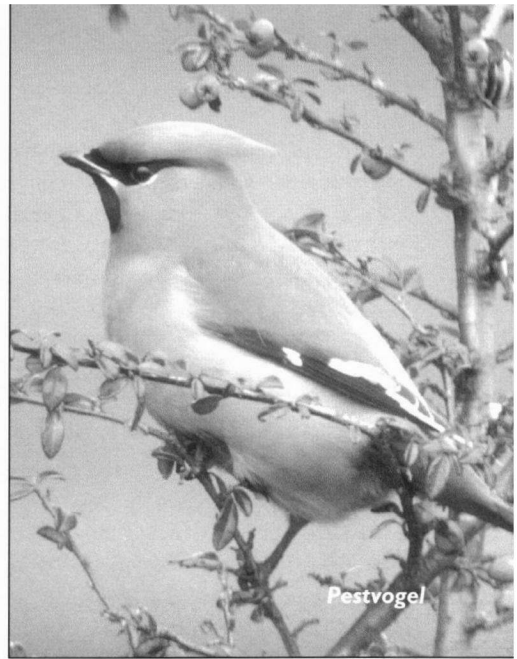
Pestvogel *Bombycilla g. garrulus* W

Vrijwel ieder jaar zijn enkele groepen in de stad aanwezig. Favoriete plekken zijn Beijum en Lewenborg waar veel besdragende struiken te vinden zijn.

Grotere groepen:

10 nov 1965	100 ex. stad Groningen
28 nov 2004	>300 ex. Groningen; >30 Beijum, 100 Paddepoel, 130 Selwerd
mrt 2005	>100 ex. late influx door koude in heel Europa en Azië
24 dec 2005	enkele ex. met Noorse ringen!

Tijdens de invasie van 1913-1914 werden in november en december 80 exemplaren op de markt ter consumptie aangeboden.

Waterspreeuw *Cinclus c. cinclus* Z

27-29 okt 1966	1 ex. Esserveld
14-15 mei 1976	1 ex. stad Groningen
11-22 mrt 1977	1 ex. Groenestein
22 feb 1986	1 ex. Helperzoom
5 mei 1986	1 ex. Beijum
21-22 mrt 2000	1 ex. Helperzoom
- Alle waarnemingen zijn van de noordelijke vorm.

Winterkoning *Troglodytes t. troglodytes* aB, J, D, W

Wat groen, struweel en ondergroei is vaak voor een Winterkoning voldoende om tot broeden te komen. Een schatting komt uit op ruim 400 paren (Modderman).

Heggenmus *Prunella modularis* B, J, D, W

Broedt in de meeste parken, in de wat rijkere tuinen en rondom de stad (>100 paren, Modderman). In het najaar van 2003 werden 50 exemplaren geteld bij trektelpost Beijum, waarvan 41 in oktober.

Alpenheggenmus *Prunella c. collaris* ZZZ

16-17 apr 1986	1 ex. Peizerweg
- Deze waarneming was de eerste voor Nederland.

Roodborst *Erithacus r. rubecula* aB, aj, D, W

De Roodborst is een vrij algemene broedvogel met in totaal 75 paren (Modderman). Voor de gehele gemeente zal het aantal iets hoger uitkomen. Een goede treknacht is het best te zien op de Selwerderhof waar dan tot 100 Roodborsten aanwezig kunnen zijn.

Noordse Nachtegaal *Luscinia luscinia* ZZZ

29 mei-17 jun 1991 1 ex. Stadspark
Het waarnemen van deze soort is al moeilijk, maar het werd destijds nog moeilijker gemaakt door een moordonderzoek. Hierdoor was het deel waar de vogel zat te zingen niet toegankelijk.

Nachtegaal *Luscinia m. megarhynchos* B, D

Broedt onder andere in het Stadspark en bij de Selwerderhof, maar de soort is (daar) de laatste jaren achteruit gegaan. In 1994 broedden 6 paar op de Selwerderhof (Grauwe Gors 23, nr 2) maar dit aantal wordt nu niet meer gehaald. Het gaat om 5-10 broedparen in totaal.

Blauwborst *Luscinia svecica cyanecula* B, D

De Blauwborst broedt sinds begin jaren negentig weer in de gemeente. Het eerste broedgeval voor de gemeente was in 1992 op de Oude Held. Deze ontwikkeling is parallel aan die van de rest van de provincie met o.a. ook een sterke toename in het Lauwersmeergebied. Voor de gemeente gaat het om meer dan tien paren. De soort broedt bij het KVI, langs het Eemskanaal, bij Noorddijk, bij de Piccardthof en op enkele opspuitterreinen aan de westkant van de stad.

Zwarte Roodstaart *Phoenicurus ochruros gibraltariensis* aB, D, zW

Tegenwoordig een typische stadsvogel. De soort is ook in Groningen algemeen, met in totaal ruim 200 broedparen (Modderman).

Gekraagde Roodstaart *Phoenicurus p. phoenicurus* B, D

Een schatting in Modderman komt uit op 21 broedparen.

Paap *Saxicola rubetra* vB, D

Broedde in ieder geval in de jaren vijftig nog in de gemeente. Op dit moment broeden Paapjes aan de rand van de gemeente en is broeden binnen de gemeente in de toekomst heel goed mogelijk.

Roodborsttapuit *Saxicola torquata rubicola* sB, D, zW

De meeste waarnemingen zijn uit de maanden februari/maart en oktober/november. Soms worden ook exemplaren in de winter gezien. De Roodborsttapuit wordt ieder jaar gezien binnen de gemeente en het verspreidingsgebied loopt op dit moment tot aan de A7 in het zuidwesten. In 2004 bracht een paar 2 jongen groot op de zuidwestelijke vloeivelden. Dit grenst aan de Peizermaden waar ook enkele paren broeden. Ook in 2005 broedde hier een paar.

Tapuit *Oenanthe o. oenanthe* zB, D

Mogelijk heeft in 1970 een paar gebroed aan de noordkant van de stad, bij Paddepoel. In 1983 was er een mogelijk broedgeval bij Euvelgunne, waar 1 ex. in ieder geval tot 12 juni aanwezig was. In 2004 waren 3 paren aanwezig aan de westkant van de gemeente, tot zeker begin juni. Waarschijnlijk heeft één paar hiervan gebroed op de zuidwestelijke vloeivelden, want op 2 augustus waren daar een vrouwtje en een jong aanwezig.

Grotere aantallen:

10 mei 1995 25 ex. Middelbert

Laat:

10 nov 1995 1 ex. Driebond

Beflijster

Turdus t. torquatus

D

Kan op trek overal in de gemeente worden gezien. Goede plekken zijn de begraafplaatsen. Soms zijn er grotere aantallen, bijvoorbeeld 20 exemplaren op het KVI op 16 apr 1988. Op 30 apr en 1 mei 1983 was een zingend exemplaar aanwezig op de begraafplaats van Noorddijk.

Merel

Turdus m. merula

aB, aJ, aD, aW

Het getelde aantal broedparen (Modderman) komt op 507. De schatting op basis hiervan voor het hele gebied komt uit op ruim 4.000.

Grote aantallen:

26 sep 1990 300 ex. Selwerderhof

Heerkens, in De Roos (Grauwe Gors 32, nr 1) geeft aan dat de Merel al een stadse broedvogel was rond 1735-1740!

Zwartkeellijster

Turdus ruficollis atrogularis

ZZ

31 mrt-3 apr 1981

1 ex. Westersingel

12-21 nov 2000

1 ex. eerste winter ♂ Selwerderhof

Deze eerste waarneming was tegelijk ook de eerste voor Nederland.

Kramsvogel

Turdus pilaris

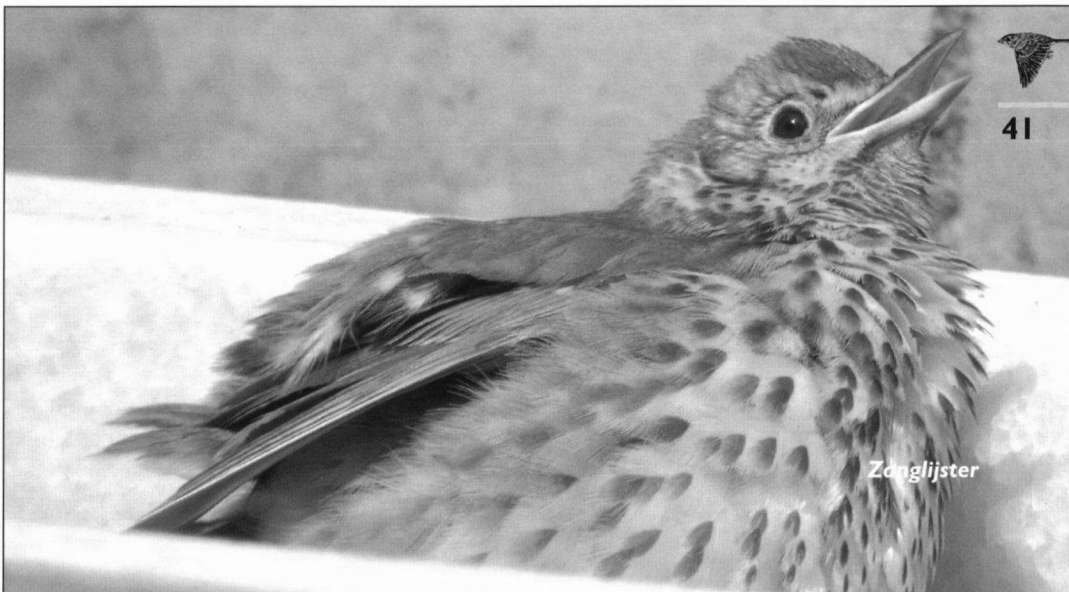
vB, D, W

In 1986 broedde zeer waarschijnlijk een paar langs het Eemskanaal nabij de ringweg. Dit is het enig bekende recente broedgeval. Tussen 1850 en 1860 zijn ook een paar broedgevallen bekend (Boekema et al, 1986). Verder is de soort doortrekker in groot aantal en wintergast in klein aantal.

Zanglijster

Turdus philomelos ssp.

B, J, D, W

's Winters is de Zanglijster schaars in Groningen. Gelukkig is de soort als broedvogel nog redelijk algemeen. Een schatting van Modderman komt uit op zo'n 120 paren. Vaak zijn er twee zangpieken: één in eind februari/maart en één eind mei/begin juni.

Grote Lijster *Turdus v. viscivorus* B, D

Broedt ieder jaar in het Stadspark en bij enkele andere parken. In totaal gaat het om slechts enkele paren.

Koperwiek *Turdus iliacus* aD, W

Algemene doortrekker, maar wintergast in klein aantal. Langs de trektelpost Beijum vlogen in 2003 bijvoorbeeld 5.000 exemplaren met de piek op 13 oktober (n=1.727) en op 8 okt 2004 kwamen maar liefst 18.000 vogels over!

Sprinkhaanzanger *Locustella n. naevia* B, D

Gezien 'inbreiding' en uitbreiding van de stad neemt het beschikbare biotoop van de Sprinkhaanzanger steeds meer af. Onbenutte vochtige kavels in industriegebieden en andere 'onbenutte' stukken grond met rietopslag worden steeds schaarser. Toch broedt nog altijd een tiental paar in de gemeente. Goede plekken zijn Noorddijk, KVI, Selwerderhof en Hoogkerk.

Krekelzanger *Locustella fluviatilis* ZZ

15 mei 1994 1 ex. park Selwerd
 jun-jul 1995 1 ex. Selwerderhof
 12-20 jun 2004 1 ex. Hoogkerk

In de laatste twee gevallen gaat het om territoriale mannetjes. Aanwijzingen voor broeden zijn er verder niet.

Snor *Locustella l. luscinioides* zB, O

In het zeer illustrerende artikel van Rien Romijn (*Grauwe Gors* 21, nr 3-4) over vogelen in de jaren vijftig beschrijft hij het broeden van de Snor in het gebied de Driesporen. Dit is de plek waar nu de vuilnisbelt ligt. In 1968 broedde een paar op een opsputterrein bij Ruischerbrug en in 1969 maar liefst 4 paar; de jaren hierna broedde de Snor daar onregelmatig. Buiten deze gevallen zijn er maar weinig waarnemingen van deze soort binnen de gemeente:

26 jul 1971 1 ex. ♂ Selwerderhof
 5 mei 1973 1 ex. braak terrein Groningen
 4 mei 1988 1 ex. ♂ Selwerderhof
 mei-juni 2002 1 ex. Noorddijk
 jul 2004 1 ex. KVI
 14 jul 2005 1 ex. Hoogkerk

De vogel van 2002 duidt op een broedgeval. In juli begint de trek voor de Snor alweer.

Rietzanger *Acrocephalus schoenobaenus* B, D

De Rietzanger broedt jaarlijks op enkele plekken binnen de gemeente, zoals de Selwerderhof, langs het Koningsdiep en bij Noorddijk. In totaal gaat het waarschijnlijk om 10-20 broedparen.

Kleine Karekiet *Acrocephalus s. scirpaceus* B, D

Vorkomen als de Rietzanger, maar deze soort heeft meer voorkeur voor water en minder voor ruigte. De soort broedt langs het Koningsdiep, bij de Selwerderhof, Noorddijk, het Eemskanaal, de Hoornse Plas, rond enkele vijvers en soms bij Middelbert en de Piccardthof. In totaal gaat het om ongeveer 20-50 broedparen.

Bosrietzanger *Acrocephalus palustris* B, D

Hoge dichtheden zijn te vinden bij Middelbert en Noorddijk. Andere goede ruigteplekken zijn het Eemskanaal, de Selwerderhof en Hoogkerk. In totaal gaat het om 50-100 broedparen.

Grote Karekiet *Acrocephalus a. arundinaceus* vB, O

In 1967, 1968, 1969 en 1973 werden in de omgeving van Roodehaan enkele vogels gehoord. De Grote Karekiet heeft hier gebroed. Overige waarnemingen:

21 jun 1969	1 ex. ♀	Ruischerbrug
26 jul 1971	1 ex. ♀	Selwerderhof
1-2 jul 1991	1 ex. ♀	Hoornse Meer
10-18 mei 2005	1 ex. ♀	KVI

Spotvogel *Hippolais icterina* B, D

De laatste jaren komen niet meer dan 20 paren tot broeden.

Baardgrasmus *Sylvia c. cantillans* ZZZ

6 mei 1986	1 ex. ♂	Dorkwerd
------------	---------	----------

Braamsluiper *Sylvia c. curruca* B, D, zW

In totaal broeden ongeveer 120 paren in de stad (Modderman). Winterwaarnemingen:

3 jan 1987	1 ex.	Groningen
14 jan 1995	1 ex.	Selwerderhof

Het zou in deze gevallen kunnen gaan om een van de oostelijke vormen *halimodendri* of *blythi*. In de winter van 2005-2006 verbleef een Woestijnbraamsluiper langdurig in de wijk Vinkhuizen. Het ging hier waarschijnlijk om een *minula*.

Grasmus *Sylvia c. communis* B, D

De Grasmus is een vrij algemene algemene broedvogel. Modderman komt tot een schatting van 42 paren. Voor de gehele gemeente zal dit meer zijn en lijkt een schatting van 50-100 redelijk.

Tuinfluiters *Sylvia b. borin* B, D

Een goede plek voor Tuinfluiters is de Selwerderhof; in 1994 broedden hier 17 paar (*Grauwe Gors* 23, nr 2). Verder is de soort niet algemeen als broedvogel, met slechts een of enkele paren in het Stadspark. Een beeld dat ook geldt voor andere parken. In totaal zal het gaan om zo'n 50 broedparen. Laat:

11 nov 2002	1 ex.	tuin Beijum.
-------------	-------	--------------

Zwartkop *Sylvia a. atricapilla* B, D, sW

Er broeden ruim 100 paren in de stad (Modderman). Buiten de broedtijd zijn er soms grote aantallen:

21 sep 1994 45 ex. Selwerderhof

De laatste jaren worden steeds meer winterwaarnemingen gedaan.

Grauwe Fitis *Phylloscopus trochiloides viridianus* ZZZ

1 jun 1998 1 ex. ♂ ♀ Lewenborg

Pallas' Boszanger *Phylloscopus proregulus* Z

4-5 nov 1994 1 ex. Helpman

1 nov 1996 1 ex. Selwerderhof

13 nov 1996 1 ex. Coendersbos

30 okt 2004 1 ex. Hoogkerk

Bladkoning *Phylloscopus inornatus* O

Deze soort wordt algemener, wat niet alleen kan worden verklaard door de grotere waarnemingsintensiteit. In het najaar van 2003 werden 5 exemplaren gezien, in najaar 2004 3 en in najaar 2005 het recordaantal van 7. Bladkoningen kunnen overal opduiken waar bomen en bosjes zijn.

Bergfluitier *Phylloscopus bonelli* ZZZ

6 mei 1995 1 ex. ♂ ♀ Esserveld

Fluiter *Phylloscopus sibilatrix* oB, D

De Fluiter was tot de jaren zestig een regelmatige broedvogel; in het Sterrebos broedden jaarlijks enkele paren. Zingende exemplaren worden jaarlijks op doortrek gehoord. De laatste jaren broedt de soort niet meer ieder jaar binnen de gemeente

Tjiftjaf *Phylloscopus c. collybita* aB, J, D, sW

Ruim 300 paren broeden in de gemeente (Modderman). Ook de Scandinavische ondersoort *abietinus* is enkele malen waargenomen. Een in de stad geringde Tjiftjaf (20 okt 2001) werd in mei 2002 teruggemeld in West-Vlaanderen. Grote aantallen:

5 sep 1995 95 ex. Selwerderhof

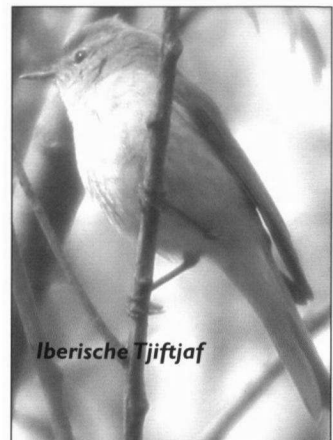
Siberische Tjiftjaf *Phylloscopus collybita tristis* ZZZ

30 dec 2002- 26 jan 2003 1 ex. Hoogkerk, Ruskenveen

Op dit moment wordt deze vogel als ondersoort beschouwd.

Iberische Tjiftjaf *Phylloscopus brehmii* ZZZ

1 mei-20 juni 2004 1 ex. Vinkhuizen

Iberische Tjiftjaf

Fitis *Phylloscopus t. trochilus* aB, D

Een goede schatting van het aantal broedvogels is lastig. Modderman komt tot ruim 200. Voor de hele gemeente zal dit zeker meer dan 300 zijn. Na goede treknachten zijn er soms meer dan honderd te vinden op de Selwerderhof. Vroege waarneming:

17 mrt 2004 1 ex ♀ Peizerweg

Goudhaan *Regulus r. regulus* B, D, W

Broedt op enkele begraafplaatsen. Op doortrek en 's winters ook in tuinen en dergelijke te vinden.

Vuurgoudhaan *Regulus ignicapilla* sB, D, W

Af en toe komt een paartje tot broeden. Goede plekken zijn het Sterrebos, Groenestein en het Stadspark. In 2004 bijvoorbeeld broedde een paar in het zuidwestelijke deel van het Stadspark. Ook 's winters zijn Vuurgoudhanen in de gemeente te vinden. Ook in kleine tuinen kan een altijdgroene heester Vuurgoudhanen aantrekken.

Grauwe Vliegenvanger *Muscicapa s. striata* B, D

Broedt voornamelijk in de parken, bij voorkeur met oude hoge bomen. Het aantal van 45 broedparen dat in Modderman wordt genoemd is te hoog; 10 tot 20 lijkt op dit moment een betere schatting.

Bonte Vliegenvanger *Ficedula h. hypoleuca* B, D

Broedt in sommige parken, op sommige begraafplaatsen, op de Piccardthof en in Helpman. De noordelijke vorm kan op doortrek worden gezien.

Baardman *Panurus b. biarmicus* sD, sW

In de rietvelden bij Kardinging worden af en toe enkele exemplaren gezien. In het najaar van 2002 was het maximum hier 9 exemplaren. Verder zijn er een paar waarnemingen van trekkende Baardmannen.

Staartmees *Aegithalos caudatus europaeus* B, D, W

45

Broedt onder andere in Helpman en op de Selwerderhof. In totaal gaat het om 10-30 broedparen. Soms worden Witkopstaartmezen gezien; dit kunnen vogels van de noordelijke vorm (*A. c. caudatus*) zijn. Echte Witkopstaartmezen zijn in de gemeente een zeldzaamheid. Foto's van exemplaren gefotografeerd in de stad zijn voorbeelden van witkoppige Staartmezen, dus van de ondersoort *europaeus*. Enkele waarnemingen van Witkopstaartmezen:

6 feb 1996 1 ex. Lewenborg
11 dec 2002 2 ex. Oosterpark
14 jan 2003 1 ex. Stadspark

Glanskop *Parus p. palustris* zB, D, oW

De meeste waarnemingen van Glanskoppen komen van de begraafplaatsen in het zuiden van de

stad, de Selwerderhof en het Stadspark. Elders zijn erg weinig waarnemingen van deze soort. In het verleden heeft de soort gebroed en wel in het Sterrebos. In 1973 werden het hele broedseizoen exemplaren waargenomen. Verder waren op 25 juli 1983 2 exemplaren aanwezig in het Sterrebos. In 1996 was er een territorium op de Selwerderhof.

Matkop *Parus montanus rhenanus* B, D, W

Broedt onder andere in het Stadspark, bij de Selwerderhof en soms langs het Eemskanaal.

Kuifmees *Parus cristatus mitratus* oB, W, zD

De laatste jaren zitten in het winterhalfjaar een of twee (maximum 4) exemplaren op het Esserveld. In deze omgeving broedt de soort ook. Buiten de zuidkant van de stad is de Kuifmees erg zeldzaam. Er zijn slechts enkele waarnemingen buiten het zuiden:

5 okt 2001	1 ex. Selwerderhof
20 feb 2003	1 ex. Stadspark
23 juli 2003	1 ex. Indische Buurt
28 juni 2004	1 ex. Hoogkerk
19 dec 2004	1 ex. Beijum

Zwarte Mees *Parus a. ater* B, D, W

De Zwarte Mees broedt in Helpman en op het Esserveld. Hierbij gaat het om enkele broedparen. Tijdens invasies is de soort overal waar bomen staan te zien, ook midden in de stad. Een Zwarte Mees die op 19 okt 2003 werd geringd in Leek werd elf dagen later teruggevangen in Helpman. Een ander exemplaar werd geringd op 23 okt 2003 in Tongeren (Veluwe) en werd op 6 nov 2003 teruggevangen in Helpman (*Grauwe Gors* 31, nr 4).

Pimpelmees *Parus c. caeruleus* aB, aj, aD, aW

Geringde vogels die in Hoogkerk werden gevangen kwamen onder andere uit Vosbergen, maar verder toch voornamelijk uit Hoogkerk zelf, wat erop wijst dat deze soort nogal plaatstrouw is. Een op 1 okt 2003 in Helpman geringd exemplaar werd op 18 okt 2003 teruggevangen in Lelystad (*Grauwe Gors* 31, nr 4). Langs de trektelpost Beijum werden in het najaar van 2003 160 exemplaren geteld. Het getelde maximum in de telplot (Modderman) komt uit op 124 paren, wat betekent dat in de stad als geheel ruim 500 broedparen zouden zijn.

Koolmees *Parus m. major* aB, aj, aD, aW

Vaak erg plaatstrouw, maar dispersie kan zich over grote afstanden uitstrekken. Veel exemplaren werden in de stad in het najaar van 2003 gevangen. Een exemplaar geringd op 18 mei 2003 werd op 16 okt 2003 teruggevangen in Zurich (kop Afsluitdijk). Langs de trektelpost Beijum vlogen in het najaar ruim 100 exemplaren. Een goede schatting van het aantal broedvogels is lastig; volgens Modderman zijn het ruim 1.700.

Boomklever *Sitta europaeus caesia* B, J

Boomklevers broeden onder andere in Noorderplantsoen, Sterrebos, Groenestein, Coendersbos, Stadspark en villawijk. In totaal gaat het jaarlijks om 10-20 broedparen. De soort is de afgelopen 20 jaar toegenomen. Buiten de broedgebieden is de soort zeldzaam. In de jaren 1940-42 broedde

de soort al in het Sterrebos; in de jaren vijftig broedden er 2 tot 3 paren. Het Sterrebos werd toen nog niet doorkruist door de ringweg. In de jaren zeventig broedde de soort niet in de gemeente; dit gebeurde pas weer in de jaren tachtig. In 1978 waren voor het eerst weer 2 exemplaren aanwezig in het Stadspark.

Taigaboombkruiper *Certhia f. familiaris* ○

De laatste vijf waarnemingen van een soort die algemener lijkt te worden:

27 okt 2004	1 ex. Stadspark
19 feb 2005	1 ex. Vinkhuizen
12 okt 2005	1 ex. De Weijert
14 okt 2005	1 ex. Beijum
16-28 okt 2005	1 ex. Selwerderhof

Voor zover bekend gaat het in de meeste gevallen om de Scandinavische vorm. Op 7 nov 2003 vertoonde een vogel kenmerken van de Centraal-Europese vorm *macroactyla*.

Boombkruiper *Certhia brachydactyla mecarhynchos* B, J, D

Broedt in bijna alle parken en in de groenere wijken. In totaal worden 77 broedparen geschat (Modderman).

Buidelmees *Remiz p. pendulinus* sB, D

Het eerst broedgeval voor de gemeente stamt uit 1983 (opspuitterrein Eemskanaal). Deze oostelijke soort broedde in de jaren negentig bij de Hoornse Plas, het Eemskanaal, in het Stadspark en zelfs aan de Bornholmstraat. Topjaar was 1990: er broedden toen 17 paren in de gemeente. De laatste paar jaren broedt de soort niet veel meer binnen de gemeente. In 2002 broedde nog een paar langs het Eemskanaal en in 2005 bij de Hoornse Dijk. In 2004 was er voor het eerst geen broedgeval in de gemeente. Op trek wordt de soort soms ook vastgesteld.

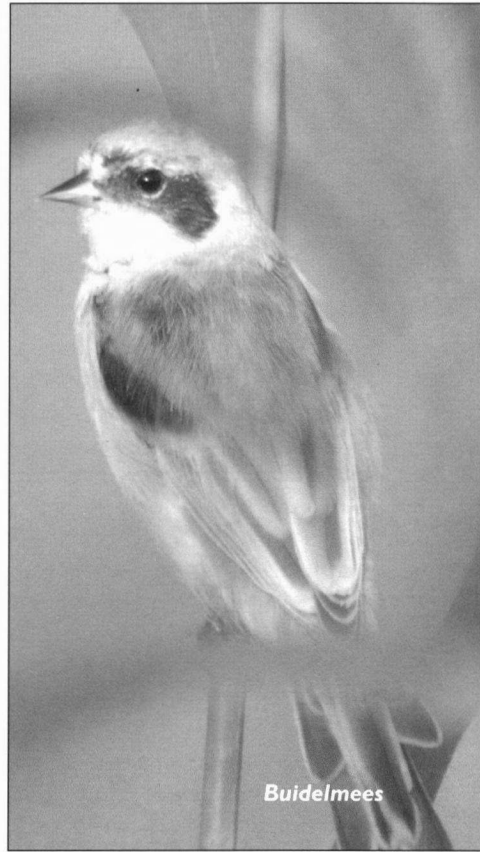
Wielewaal *Oriolus o. oriolus* B, D

Volgens Rien Romijn was de Wielewaal in de jaren vijftig geen zeldzame broedvogel in het zuidelijke deel van de gemeente en broedde de soort o.a. in het Sterrebos. Verder broedde de soort in het Noorderplantsoen en in het Stadspark. De Wielewaal is in aantal afgenomen en broedt de laatste jaren soms bij de Selwerderhof en aan de zuidkant van de stad. Late waarneming:

26 sept 1992	1 ex. ZO Kardinges
--------------	--------------------

Grauwe Klauwier *Lanius c. collurio* vB, O

De Gavere noemt de soort in 1856 broedvogel in de struiken bij de Zeven Landen (bij Euvelgunne). Broedde halverwege de vorige eeuw bij Helpman en Euvelgunne. De laatste 20 jaar zijn er maar een handvol waarnemingen, de meeste op de Selwerderhof. Opvallend is de vondst van een dode Grauwe Klauwier ♂ voor het hoofdstation op 9 juni 1991.

Buidelmees

Klapekster *Lanius e. excubitor* Z

1 okt 1973	2 ex. Selwerderhof
2 nov 1974	1 ex. opspuiterrein Eemskanaal
18 feb 1977	1 ex. Stadspark
dec 1990-feb 1991	1 ex. Middelbert
27 mrt 2000	1 ex. Beijum
7 jan 2002	1 ex. park Beijum
30 mrt 2005	1 ex. Eelderbaan (De Held)

Gaai *Garrulus g. glandarius* B, J, D

De (Vlaamse) Gaai is de laatste tientallen jaren een typische stadsvogel geworden, een trend die de Merel al eerder heeft doorgemaakt. Soms is er aanwijsbare trek, zoals eind sep/begin okt 2004 toen honderden vogels over de stad trokken. Over Beijum trokken zelfs ruim 900 exemplaren.

Grootste groep:

29 sep 1972 50 ex. tp Stadspark

Als broedvogel is de Gaai aangewezen op bos en park. Het totale aantal broedende paren Gaaien zal tussen de 10-20 liggen.

Ekster *Pica p. pica* aB, aJ

De meeste Eksters komen in hun leven niet verder dan een kilometer van hun ouderlijk nest. Zijn zij de meest Groningse onder de vogelsoorten? In totaal broeden er jaarlijks 345 paren in de stad (Modderman).

Notenkraker *Nucifraga caryocatactes macrorhynchos* O

In 1913 waren er 50 Notenkrakers op de Vismarkt aanwezig, zij het te koop voor consumptie na in de omgeving geschoten te zijn. Tijdens de grote invasie van 1954-55 werden Notenkrakers in de gemeente vastgesteld. Zo bevonden zich 4 tot 5 exemplaren in de villawijk. Ook in 1968-69 werden diverse exemplaren in de gemeente gezien, o.a. 4 aan de Hondsruglaan. Een exemplaar bleef tot 10 juli 1969. Overige waarnemingen:

1 dec 1978	1 ex. Noorderplantsoen
5 okt 1991	1 ex. stad
25 mrt 1993	1 ex. ov De Hunze
29 sep 1994	1 ex. W Academisch Ziekenhuis
30 sep 1994	2 ex. ov De Hunze

Kauw *Corvus monedula spermologus* aB, aJ, aD, aW

Er broeden ruim 1.000 paren in de stad (Modderman). Boven op het Gasuniegebouw slapen vaak veel Kauwen, soms wel 500 individuen. Regelmatig worden er 's winters Noordse Kauwen gezien (*C. m. monedula*) en soms Russische (*C. m. soemmerringii*). De beste plekken voor deze ondersoorten zijn de vuilnisbelten in de winter.

Roek *Corvus f. frugilegus* B, J, D

Er bevinden zich enkele kolonies van de Roek binnen de gemeente, bijvoorbeeld in het Sterrebos en het Oosterpark. Aan het begin van de vorige eeuw was er zelfs een kolonie op het

Martinikerkhof. Modderman geeft voor 1993 217 broedparen en voor 2005 komen diverse tellers tot iets boven de 120 nesten. De afname kan o.a. worden verklaard door de vernietiging van de grote kolonie bij de drafbaan. Net buiten de gemeentegrenzen zijn nieuwe kolonies ontstaan en het is niet zo dat de Roek enorm is afgenomen. Overvliegende vogels kunnen overal worden waargenomen.

Kraai *Corvus c. corone* aB, aJ, aD

Er broeden volgens Modderman ongeveer 345 paren in de stad. Grote aantallen, buiten de broedtijd, zijn te vinden op de vuilnisbelten.

Bonte Kraai *Corvus c. cornix* D, zW

De laatste jaren is het lastig om een Bonte Kraai binnen de gemeente te zien. Dit was 20 jaar geleden en eerder geen probleem. De reden is dat veel Bonte Kraaien niet meer zuidwaarts trekken. De laatste jaren is maar een waarneming bekend, eind dec 2003-begin jan 2004, 1 ex. aan de zuidwestkant van de gemeente. De volgende waarnemingen zijn dan ook echt historisch:

18 okt 1919	100 ex. N stad
8 feb 1920	200 ex. Paterswoldseweg
31 jan 1963	50-60 ex. Selwerderhof

Raaf *Corvus c. corax* O

Enkele meer recente waarnemingen:

26 feb 2003	1 ex. ov O Hoogkerk
7 sep 2003	1 ex. ov Beijum
16 nov 2003	1 ex. ov Z Hoogkerk
13 dec 2004	1 ex. ov Stadspark
5 jan 2005	1 ex. ov Stadspark, Hoendiep, Rivierenbuurt

De Raaf kwam in de negentiende en begin twintigste eeuw ongetwijfeld regelmatig voor. De waarnemingen van de laatste vier jaren betreffen mogelijk twee dezelfde rondzwervende vogels.

Spreeuw *Sturnus v. vulgaris* aB, aJ, aD, W

Een typisch stads verschijnsel is de Spreeuwenzwermer buiten de broedtijd boven de stad. Dit zijn vogels die zich klaarmaken voor vertrek naar de slaappleats. Er broeden zo'n 3.500 Spreeuwen in de stad (Modderman).

Huismus *Passer d. domesticus* aB, aJ

Gelukkig nog steeds algemeen, maar ook in Groningen nemen de broedplaatsen af door de bouw van platte daken, de achtingang van het aantal rustige plekken en het ontbreken van voedsel. Modderman komt in de telplots feitelijk tot 608 broedparen als maximum. Geëxtrapoleerd komen zij tot ruim 7.500. Dit aantal is aan de hoge kant, zelfs voor een schatting van de hele gemeente.

Ringmus *Passer m. montanus* B, J

Broedt rondom de stad en trekt 's winters meer de stad in. Soms in grotere groepen, zoals in no-

vember 2003, toen 50 exemplaren op de vloeivelden zaten. De Ringmus komt niet voor als broedvogel in Modderman. Toch broedt de soort in de gemeente, zoals aan de westkant, oostkant en noordkant. Het aantal zal tussen de 10-50 paren liggen.

Vink *Fringilla c. coelebs* aB, aJ, aD, aW

Een bekende verschijning in tuinen en parken, maar ook op akkers in de winter. In het najaar van 2003 vlogen in 88 uur bijna 1.800 Vinken langs de trektelpost Beijum. Volgens Modderman broeden er 98 paren in de stad. Een schatting van 100 voor de gehele gemeente lijkt redelijk. Het getelde aantal broedparen in de telplotjes komt uit op 26 broedparen.

Keep *Fringilla monifringilla* D, W

Soms worden zingende exemplaren tot diep in mei gehoord, maar het broeden van de Keep is tot nu toe nooit met zekerheid vastgesteld.

Europese Kanarie *Serinus serinus* zB, zW, D

In 1977 en in 1980 heeft een paar gebroed op het Esserveld. Verder broedde de soort in 1954 en 1955 bij de Rooms-Katholieke begraafplaats. Zowel pleisterende als trekkende vogels worden gezien. De meeste exemplaren worden gezien tussen maart en mei, maar er zijn ook winterwaarnemingen bekend. Voorjaarswaarnemingen lopen door tot in juni.

Groenling *Carduelis c. chloris* aB, J, D, W

De Groenling is een vrij algemene broedvogel. Het aantal broedparen zal over de 100 zijn, maar zal zeker niet het geschatte aantal van 379 van Modderman halen. De getelde maxima van de telgebieden komen uit op 41 broedparen. In de winter soms grote groepen:

7 apr 1993 ± 500 ex. op braak terrein tussen Beijum en Lewenborg

Er is een ringmelding bekend. Een exemplaar dat was geringd op 17 jan 1961 werd gevonden op 7 okt 1965 in Noord-Brabant.

Putter *Carduelis carduelis* ssp. aB, J, D, W

Vroeger schaars maar nu vrij algemeen, ook in de winter. Op doortrek in groepen te vinden op verruigde terreintjes, zoals voormalige opspuitterreinen. Grote groep:

13 okt 1981 280 ex. vloeivelden Groningen

Modderman komt geëxtrapoleerd tot 107 broedparen.

Sijs *Caruelis spinus* zB, D, W

Waarnemingen van zingende exemplaren kunnen duiden op broeden, bijvoorbeeld:

28 apr 1989 1 ex. Selwerderhof

25 mei 1994 1 ex. Selwerderhof

Ook in 1995 heeft de soort gebroed op de Selwerderhof (Modderman). Een Sijs geringd bij

Antwerpen in okt 1997 werd 126 dagen later gevangen in Hoogkerk (website Avifauna).

Kneu *Carduelis c. cannabina* B, D, sW

Modderman komt geëxtrapoleerd tot 57 broedparen. Sommige exemplaren overwinteren.

Frater *Carduelis f. flavirostris* D, W

De meeste exemplaten worden gezien in de late herfst en het vroege voorjaar. Een sneeuwstorm in februari 1979 dwong twee van deze subarctische vinkjes zelfs tot een voedertafel in Hoogkerk. Groepen tot 60 ex. zijn geen uitzondering in de gemeente.

Kleine Barmsijs *Carduelis cabaret* B, D, W

Er zijn een aantal waarnemingen van zingende exemplaren van mei tot en met juli. Dit duidt op broeden. Bijvoorbeeld:

mei-juni 1998 1 ex. 🎵 Rubensstraat

mei-jul 2002 1 ex. 🎵 Peizerweg

Ook Broedvogels van de gemeente Groningen noemt de Kleine Barmsijs als broedvogel. Ook in Modderman wordt de soort als broedvogel genoemd. Het aantal van 7 paar dat hier wordt genoemd is onwaarschijnlijk, maar de soort lijkt zich de laatste jaren een vaste plaats op de broedvogellijst te veroveren. Zo broedde de Kleine Barmsijs op de Selwerderhof (2001) en bij het industrieterrein Hoendiep.

Grote Barmsijs *Carduelis f. flammea* D, W

De aantallen verschillen per winter enorm, maar deze soort wordt ieder winterhalfjaar regelmatig waargenomen.

Witstuitbarmsijs *Caruelis hornemanni exilipes* ZZ

dec 1990 1 ex. stad Groningen

6-7 feb 1996 2 ex. Noorderplantsoen

22-23 dec 2005 1 ex. Selwerd

Kruisbek *Loxia c. curvirostra* oJ

Komt onregelmatig voor in de gemeente. Tijdens invasies kunnen vele groepen aanwezig zijn. De beste plekken zijn dan Selwerderhof en Esserveld.

Witbandkruisbek *Loxia leucoptera* ZZZ

20 aug 2002 1 ex. juv Selwerderhof

Grote Kruisbek *Loxia pytyopsittacus* ZZZ

31 dec 1990 2 ex. Selwerderhof

Haakbek

De Grauwe Gors 2006-4

Haakbek *Pinicola enucleator* ZZZ

52

16-20 nov 2004 2 ex. Beijum

Dit was het eerste twitchbare geval voor Nederland en trok honderden mensen, waaronder zelfs Duitsers, Engelsen en Belgen.

Roodmus *Carpodacus e. erythrinus* Z

najaar 1864 1 ex. vangst stad Groningen
 26-28 mei 1988 1 ex. ♀ begin Hoornse Dijk
 21 mei 1996 1 ex. tweede kj ♀ Lewenborg
 29 mei 1996 1 ex. ♀ tweede kj Kooiweg
 21-24 juni 2003 1 ex. ♀ tweede kj Quintuslaan

Goudvink*Pyrrhula pyrrhula europaea*

B, J, D, W

Er broeden jaarlijks 5-10 paren in de gemeente. Vaste plekken zijn de zuidelijke wijken, het Stadspark en de Piccardthof. De **Noordse Goudvink** (*P. p. pyrrhula*) kan hier bij invasies in het winterhalfjaar worden gezien, zoals in het najaar van 2004. Grote groep:

31 jan 2005 15 ex. Esserveld

Appelvink*Coccothraustes c. coccothraustes*

B, J, D, W

Slechts enkele paren broeden in het zuiden van de stad en in het Stadspark, maar mogelijk de laatste paar jaar ook in de noordelijke wijken en bij het KVI. Doortrekkende en overwinterende exemplaren worden ook in andere delen van de stad gezien. Soms iets grotere aantallen:

winter 2001-2002 6 ex. Beijum

jan 1997 9 ex. villawijk

12 dec 2004 12 ex. Stadspark

Grauwe Gors*Emberiza calandra*

vB, vD, vW

Er zijn weinig waarnemingen bewaard gebleven. Op 18 april 1923 zong een exemplaar op de Noorderbegraafplaats; dit zou heel goed een broedvogel geweest kunnen zijn. Onderstaande waarnemingen geven in elk geval aan dat de soort vroeger algemeen was:

27-28 jan 1963 30 ex. Roodehaan

3 februari 1963 60 ex. Oude Roodehaan.

De laatste waarnemingen uit de gemeente:

9 apr 1978 1 ex. ts Beijum en Lewenborg.

27 apr 2003 1 ex. Z Hoogkerk

Ijsgors*Calcarius l. lapponicus*

oD

In 1986 werden in één najaar bij een trektelpost aan de oostkant van de stad 10 exemplaren overvliegend gezien. In het najaar van 2004 werden 3 exemplaren langstrekkend gezien bij de trektelpost Beijum. Ijsgorzen worden jaarlijks waargenomen, zij het voornamelijk overtrekkend.

Sneeuwgorz*Plectrophenax nivalis ssp.*

O

De Sneeuwgorz is een stuk zeldzamer in de gemeente dan de Ijsgors. De waarnemingen uit deze eeuw:

13 okt 2001 1 ex. ov Hoogkerk

28 dec 2002 1 ex. NO Vierverlaten/Poffert

29 dec 2002 1 ex. ov Hoogkerk

8 nov 2003 2 ex. ♂ en ♀ vloeivelden Groningen

6 mrt 2004 1 ex. ov Korrewegwijk

5 dec 2004 1 ex. plas Ruskenveen

Geelgors*Emberiza c. citrinella*

vB, D, W

De soort broedde in de jaren vijftig nabij Essen. Tussen 1970 en 1980 is ook nog gebroed in de gemeente (E. Boekema et al). Op dit moment is de Geelgors schaars op doortrek. Zo vlogen in het najaar van 2003 6 exemplaren langs trektelpost Beijum. Soms overwinteren enkele exemplaren binnen de gemeente, bijvoorbeeld:

17 feb 1992 13 ex. Middelbert

Ortolaan *Emberiza hortulana* D

Wordt vrijwel jaarlijks in de trekperiode opgemerkt. Soms zijn er pleisterende exemplaren, bijvoorbeeld:

20 mei 1982 1 ex. ♪ Eemskanaal

17 mei 1989 1 ex. KVI

20 mei 1991 1 ex. ♪ Middelbert

Dwerggors *Emberiza pusilla* ZZ

2 mei 1992 1 ex. KVI

24-26 okt 2003 1 ex. hofje Zuiderdiep

De laatste waarneming toont aan dat zeldzaamheden vrijwel overal zijn aan te treffen.
(Zie foto omslag.)

De Grauwe Gors 2005-4

Rietgors

54

Rietgors

Emberiza s. schoeniclus

B, J, D, W

In de late winter en het vroege voorjaar zitter soms groepen in vochtige, ruige terreinen, zoals bij Middelbert. De trektelpost Beijum telde 22 exemplaren in het najaar van 2003. Plekken waar Rietgorzen broeden zijn o.a. Noorddijk, Selwerderhof, Middelbert, Eemskanaal, Hoogkerk, Karding en enkele overhoekjes in de stad. In totaal gaat het om zo'n 50-75 broedparen.

Ontsnapte of niet-wilde vogels

Buiten de soorten die hierboven worden besproken, zijn binnen de gemeente vogels te zien die van niet-wilde oorsprong zijn. Deze vogels zijn ontsnapt of ze hebben voorouders die ooit op een boerderij hebben rondgelopen, zoals bij de Soepgans. Sommige vogels lopen al zo lang in ons land rond dat we helemaal niet meer weten dat ze hier van oorsprong niet thuishoren, zoals de Fazant. De meeste van deze vogels redden het niet lang in de stad maar er zijn genoeg voorbeelden van soorten die juist heel succesvol zijn.

Het bekendste voorbeeld van een succesvolle soort is de Stadsduif *Columba livia domestica*. Op dit moment zelfs een hot item want er woedt een discussie over wat te doen met de Stadsduif, die nogal wat overlast veroorzaakt: voeren of niet voeren, vergassen of niet, duiventillen of niet. De Stadsduif stamt eigenlijk af van de Rotsduif *Columba livia*. Al eeuwenlang is deze soort gedomesticeerd en door de mens gebruikt voor de duivensport. Het nadeel van deze sport is dat er exemplaren zijn die de weg terug niet kunnen vinden en ergens stranden. Deze vogels vinden een toevluchtsoord aan de kust (kijk maar eens op de kwelders in het noorden) maar in de stad hebben ze het echt naar hun zin. De stad is een tafeltje-dekje voor hen. Overal ligt het voedsel op straat. Mijn advies om van de overlast van poepende en nestelende Stadsduiven af te komen, is om niet te voederen en de stad zo schoon mogelijk te houden. Vergassen is niet ethisch want de oorzaak van de problemen ligt bij de mens en niet bij het dier. Een algemeen voederverbod zal helpen. Gelukkig bestaat er ook nog een natuurlijk evenwicht in de stad want de Stadsduiven vormen weer een gemakkelijk hapje voor de Slechtvalk. Deze, sinds kort weer stadse, roofvogel helpt een behoorlijk handje mee om de stadsduivenpopulatie in toom te houden.

Behalve de Stadsduif zijn er meer dan genoeg andere vogelsoorten in de gemeente gezien of te zien. Onderstaande lijst geeft een indruk van de ontsnapte en verwilderde avifauna maar uiteraard zullen we vroeg of laat van alle in kooien en volièeres gehouden vogelsoorten wel een ontsnapt exemplaar kunnen tegenkomen.

Soepgans *Anser sp.*

Dit zijn vaak nazaten van Grauwe Ganzen. Al eeuwen gedomesticeerd en gehouden als zogenaamde boerderijganzen. Deze vogels zijn volop te vinden in de stad, bijvoorbeeld in de parken en in de weilanden ten zuiden van de stad.

Grote Canadese Gans *Branta canadensis ssp.*

Grote groepen leven in de weilanden net ten westen van de Weijert-Zuid. Verder zijn ze te vinden in parken.

Zwarte Zwaan *Cygnus atratus*

Deze Australische soort komt voor in enkele vijvers en weet soms op de gekste tijden en plekken jongen voort te brengen.

Nijlgans *Alopochen aegyptiacus*

Deze vogel komt uit Afrika. Het merkwaardige is dat de soort het als ontsnapte vogel op dit moment hier beter doet dan in het oorspronkelijke broedgebied! De soort is te zien in parken, maar

ook op weilanden rond de stad.

Rosse Fluiteend	<i>Dendrocygna bicolor</i>
zomer 2004	1 ex. ong vloeivelden
Witwangfluiteend	<i>Dendrocygna viduata</i>
zomer 2003	1 ex. geringd vloeivelden
Mandarijneend	<i>Aix galericulata</i>
Carolina-eend	<i>Aix sponsa</i>
18 okt 2003	3 ex. man Stadsparkvijver
jan-mrt 2005	1 ex. man Helperzoom
Bahamapijlstaart	<i>Anas bahamensis</i>
10-18 mrt 1992	1 ex. ong Helperzoom
Kalkoengier	<i>Cathartes aura</i>
jul 2000	1 ex. Paddepoelsterbrug
Sakervalk	<i>Falco cherrug</i>
dec 2005-feb 2006	1 ex. met ringen en riempjes op div. plekken in de stad
Lannervalk	<i>Falco biarmicus</i>
mei 2002	1 ex. diverse plekken Groningen
Fazant	<i>Phasianus colchicus</i>
Komt rondom de stad voor. Deze soort werd vroeger door jagers uitgezet en bijgevoerd, maar dat is tegenwoordig verboden.	
Dominicanerwida	<i>Vidua macroura</i>
16 aug 2001	1 ex. man Hoogkerk
Roodstaartminla	<i>Minla ignotincta</i>
31 okt 1993	1 ex. Selwerderhof
Geelkeelgors	<i>Emberiza elegans</i>
mei 1994	1 ex. Katholieke Begraafplaats

Pallas' Roodmus *Carpodacus roseus*

apr-mei 1991 1 ex. Zernike

Senegalpapegaaï *Poicephalus senegalus*

Vanaf maart 1998 tot heden vliegt een exemplaar van deze luidruchtige Afrikaanse papegaaien-soort rond in het Noorderplantsoen en omstreken. Ik heb hem of haar ooit esdoornzaden zien eten en vermoed verder dat de vogel ergens wordt bijgevoerd. Vreemd genoeg is het beest nog nooit 's winters bij een voedertafel met pinda's gemeld. Deze soort wordt veel in gevangenschap gehouden en draagt bij kooivogelhouders de naam Bont Boertje.

Grote Alexanderparkiet *Psittacula eupatria*

okt 1999 1 ex. Noorderplantsoen

Halsbandparkiet *Psittacula krameri*

In steden als Amsterdam is deze Aziatische/Afrikaanse soort heel succesvol en nestelt met honderden paren in de parken. Het is eigenlijk merkwaardig dat er geen kolonie in de stad Groningen bestaat; we zien slechts af en toe een ontsnapt exemplaar.

Valkparkiet *Nymphicus hollandicus*

Soms een ontsnapt rondvliegend exemplaar.

Schildraaf *Corvus albus*

26 sep 1999 1 ex. ong Hoogkerk

Nawoord

In totaal zijn er in de gemeente 283 verschillende soorten vogels waargenomen. Van deze 283 zijn 93 regelmatige broedvogels, wat wil zeggen dat deze soorten ieder jaar binnen de gemeente tot broeden komen. Van deze 283 soorten zijn 4 onregelmatige broedvogels (vogels die niet ieder jaar tot broeden komen) en 18 schaarse of zeldzame broedvogels. Opgeteld komen er dus 113 soorten tot broeden binnen de gemeente Groningen.

Van de regelmatige broedvogels staan 22 op de Rode Lijst 2004. Deze lijst is een opsomming van bedreigde vogelsoorten in Nederland. Voor deze soorten heeft de gemeente de verantwoordelijkheid te zorgen dat stadsuitbreiding en -inbreiding niet leidt tot aantasting van de huidige broedvogelstand. Het gaat hierbij om de volgende soorten: Zomertaling, Slobeend, Boomvalk, Grutto, Tureluur, Visdief, Koekoek, Ransuil, Veldleeuwerik, Boerenzwaluw, Huiszwaluw, Graspieper, Gele Kwikstaart, Nachtegaal, Spotvogel, Grauwe Vliegenvanger, Matkop, Wielewaal, Huismus, Ringmus en Kneu.

Om deze kwetsbare soorten te beschermen zou de gemeente grofweg drie categorieën maatregelen kunnen nemen:

- behoud en uitbreiding van het groen; de instandhouding van hoge bomen en

- vooral van struweel
- de weilanden in het westen en noorden niet verder aantasten en zorgen voor een hoger waterpeil
- instandhouding van de vloeivelden, ook bij eventuele fusie of verdwijning van de suikerindustrie.

Maar liefst 18 soorten zijn voormalige broedvogel en broeden niet meer binnen de gemeente. Van de 283 soorten zijn er 3 soorten die nieuw waren/zijn voor Nederland, namelijk Lachmeeuw, Zwartkeellijster en Alpenheggemus. Voor 9 soorten geldt dat ze nieuw voor de provincie waren/zijn, wat wil zeggen dat de eerste waarneming in de provincie Groningen is gedaan binnen de gemeente. Dit zijn Kleine Toppereend, Zwarte Ibis, Vale Gier, Ringsnavelmeeuw, Zwarte Specht, Baardgrasmus, Witstuitbarmsijs, Witbandkruisbek en Haakbek.

Dat de gemeente Groningen met 283 soorten niet eens zo slecht afsteekt bij de bekende vogelgebieden in de provincie bewijzen de volgende cijfers: in het Lauwersmeergebied en de Eemshaven zijn respectievelijk 316 en 297 soorten waargenomen. Helaas hebben de waarnemers niet alle zeldzame soorten ter beoordeling ingediend bij de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna, zodat Kleine Klapekster, Bergfluitier (2x), Poelruiter (2x), Witkopeend, Roodhalsgans, Roodstuitzwaluw, Kortteenleeuwerik, Roze Spreeuw en veel Taigaboomkruipers niet officieel zijn aanvaard en dus op deze lijst moeten ontbreken.

Het is leuk om te vermelden dat op 6 mei 1990 in de gemeente een fiets-Big-Day werd gehouden. Dit is een wedstrijd tussen teams van vogelaars die proberen op één dag zo veel mogelijk vogelsoorten te scoren binnen een begrenst gebied. Op die dag werden toen in totaal 128 soorten gezien, met 106 soorten door het winnende team.

Ten slotte. Binnen de gemeente woont een clubje vogelaars dat probeert zo veel mogelijk vogelsoorten in de gemeente te scoren. De koploper heeft op dit moment een lijst met 269 verschillende soorten.

Literatuur

- ANWB 2002, *Topografische Atlas van Nederland*, Den Haag
- Alkema J, M Olthoff 1990, *Puur cultuur; veranderingen in de Groningse landbouw en natuur 1800-1975*
- Avifauna Groningen 1994, *Broedvogels van de stad Groningen*, gemeente Groningen
- Berg A van den & C Bosman 2001, *Avifauna van Nederland 1*, Haarlem/Utrecht
- Boekema E J et al 1983, *Vogels van de provincie Groningen*, Wolters-Noordhoff
- Bruin B & S de 1997, *Lijst van Groningse vogels*, bijlage *Grauwe Gors*
- Dutch Birding, 2003(jg 25), 2004(jg 26) 'Naamgeving van taxa in Dutch Birding', pp 49-50
- Dijk A van 'Massale doortrek van Wespendieven in Groningen in het voorjaar van 1992', *Grauwe Gors* 22:1, pp 5-13
- Dijk K van 'Geringde vogels in Groningen', afl. 11, 13 *Grauwe Gors* 30:4, 31:4
- Dijk K van 'Wintertelling van watervogels in de stad Groningen in 1996', *Grauwe Gors* 24:4, pp 119-122
- De Grauwe Gors*, jaargangen 10-31, o.a. 'Waarnemingenrubrieken'
- Elfferich P & C 'Broedvogels van de Selwerderhof in 1994', *Grauwe Gors* 23:2, pp 39-41
- Limosa 1980-1995 'Jaaroverzicht zeldzame en schaarse vogels in Nederland'
- Modderman et al 2001, *Broedvogelmonitoring stad Groningen 1993-2000*

Oosterhuis R, 'Groninger Scholeksters, van wadvogel naar stadsvogel?', *Grauwe Gors* 32:1, pp 7-13
Roos J A de, 'Heerkens, de Vogels van Friesland (= Groningen) en veel Latijn',
Grauwe Gors 32:1, pp 17-22
Sovon 2002, Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000, Naturalis/KNNV
Sovon-Nieuws (laatste jaargangen)

Foto's Gemeentegors

- Iberische Tjiftjaf, 2 mei 2004, Vinkhuizen (Marnix Jonker)
- Lachmeeuw, 6 oktober 1997, Vismarkt (Koen van Dijken)
- Dweggors (omslag), 26 oktober 2003, Driemolendrift (Eelke Schoppers)
- Grote Gele Kwikstaart, 18 mei 2005, Europapark (Reint Jacob Schut)
- Grote Pieper, 19 januari 2005, Vloevelden Suikerunie (Martijn Bot)

Foto's door Dušan Brinkhuizen:

- Bontbekplevier, 17 augustus 2005, Vloevelden Suikerunie
- Groene Specht, 27 oktober 2004, Selwerderhof
- Zwarte Ooievaar, 14 september 2000, Noorddijk
- Grote Burgemeester, 29 mei 2002, Oostersluis
- Blauwe Reiger, maart 2002, Noorderplantsoen
- Haakbek, 18 november 2004, Beijum
- Slechtvalk, 5 december 2004, Vloevelden Suikerunie
- Wilde Zwaan, 12 december 2004, Middelberterplas
- Smient, 6 januari 2005, Kardinge Plas
- Torenvalk, 5 maart 2005, Vloevelden Suikerunie
- Holenduif, 25 augustus 2005, Vloevelden Suikerunie
- Kleine Plevier, 12 mei 2005, Europapark
- Pestvogel, 26 maart 2005, Schildersbuurt
- Ransuil, 27 januari 2005, Zernikecomplex
- Rietgors, 3 september 2004, Vloevelden Suikerunie
- Buidelmees, 3 september 2004, Vloevelden Suikerunie
- Keep, 27 oktober 2004, Selwerderhof
- Zanglijster, 22 juli 2004, Selwerderhof
- Merel, 22 juli 2004, Selwerderhof
- Visdief, 14 juli 2004, Vloevelden Suikerunie
- Oeverloper, 21 augustus 2005, Vloevelden Suikerunie
- Tafeleend, 20 december 2004, Ruskeveen
- Bergeend, 29 juni 2004, Vloevelden Suikerunie
- Aalscholver, 22 juli 2004, Paddepoel
- Tureluur, 6 mei 2005, De Held
- Boerenwaluw, 14 juli 2004, Vloevelden Suikerunie

Merel

